

ЕКЪАРХИЙСКИИ УСТАВЪ

ПРИСПОСОБЕНЪ ВЪ КНЯЖЕСТВОТО.

*Вотиранъ и приетъ въ първата редовна сесия на VIII-то Обикновено
Народно Събрание, утвърденъ съ Височайшии Указъ отъ 13-й януари
1895 година подъ № 1 и публикуванъ въ Държавния Вѣстникъ брой 23,
отъ 30 януари 1895 година.*

СОФИЯ
ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА
1904.

Екзархийски Уставъ приспособенъ въ Княжеството.

Чл. 1. Българското Княжество въ църковно отношение, като е нераздѣлна часть отъ Българската Църковна Область, подчинява се на Св. Синодъ, върховната духовна власть на Българската Църква, гдѣто и да се намира тази власть. Чрѣзъ послѣдната Княжеството съхранява единението си съ Великата Вѣсточна Църква въ всичко, що се отнася до догмитѣ на вѣрата (Констит. чл. 39).

Чл. 2. Самоуправляемата Православна Българска Църква подъ име Екзархия е членъ неотдѣленъ отъ Единая, Святая, Соборная и Апостолская Церковь.

Чл. 3. Основа на църковното управление въ Княжеството сж църковнитѣ правила и Екзархийския Уставъ; този уставъ се приспособява въ Княжеството по начинъ, показанъ въ слѣдующитѣ членове на настоящия законъ.

ЧАСТЬ ПЪРВА.

Глава I.

Устройство на управлението.

Чл. 4. Екзархията се съставлява отъ находящитѣ се въ Отоманската държава Български епархии, които поименно или общо се опрѣдѣляватъ въ издадения за съставлението ѝ високъ царски фирманъ, и отъ епархитѣ въ Българското Княжество.

Чл. 5. Епархитѣ въ Княжеството се образуватъ отъ цѣли околии, принадлежащи на единъ или повече окръзи; въ църковно-административно отношение се дѣлятъ на архиерейски намѣстничества и енории.

Чл. 6. Епархитѣ сж слѣдующитѣ:

- 1) Софийска съ намѣстничества въ Кюстендилъ, Трънъ, Радомиръ, Цариградъ, *Самковъ, Дубница и Ичтиманъ.*
- 2) Пловдивска съ намѣстничества въ Татаръ-Пазарджикъ, Карлово, Панагюрище, Станимага, Хасково, Пещера ~~и Бръсво.~~ *)

*) Съ *Журн.* отъ 26 декември 1904 г. подъ № 29.

Българското Архиерейско Намѣстничество зафирма.

3) Търновска съ намѣстничества въ Свищовъ, Елена, Севлиево, Габрово, Дръново, Горня-Орѣховица и Никополь.¹⁾

4) Доростолска и Червенска съ намѣстничества въ Силистра, Разградъ и Тутраканъ.

5) Варненска и Прѣславска съ намѣстничества въ Шуменъ, Провадия и Добричъ.

6) Видинска съ намѣстничества въ Берковица, Бѣлоградчикъ, Кула и Ломъ-Паланка.

7) Вратчанска съ намѣстничества въ Плѣвенъ и Орѣхово.

8) Сливенска съ намѣстничества въ Бургазъ, Ямболъ, Каваклий и Котелъ.

~~*) 9) Самоковска съ намѣстничества въ Дубница и Ихтиманъ.~~

10) Ловченска съ намѣстничества въ Орхание, Тетевенъ и Пярдопъ.

11) Старо-Загорска съ намѣстничества въ Казанлъкъ, Чирпанъ, Нова-Загора и Харманлий.

Бѣльжска. Самоковската и Ловченската епархии, кога овдовѣятъ по канонически причини, ще се присѣдинятъ къмъ събѣднитѣ епархии по осмотрѣние на Св. Синодъ съ одобрението на Правителството.

Чл. 7. Екзархията се управлява отъ Св. Синодъ, а всѣка епархия отъ митрополита си.

Чл. 8. Св. Синодъ, върховното духовно началство на Българската Църква, състои отъ Екзарха и отъ засѣдатели. Прѣдсѣдател на Св. Синодъ е Екзархътъ, а въ негово отсъствие прѣдсѣдателствува единъ отъ Синодалнитѣ членове, когото той назначи за свой замѣстникъ.

Чл. 9. Засѣдатели на Св. Синодъ канонически сж всички епархийски архиереи на Екзархията. Но понеже не е възможно да присѣдствуватъ постоянно на засѣданията му, то четворица отъ тѣхъ, избрани отъ всички, засѣдателствуватъ и прѣдставяватъ другитѣ въ всичко, що се отnosi до общото управление на Екзархията.

Чл. 10. Всички архиереи на Екзархията канонически се намиратъ подъ непосредственото надзирателство и вѣдомство на Св. Синодъ, отъ когото приематъ и ржвоположението си, когото поменуватъ въ врѣме на Божествената служба и до когото се направо отнасятъ.

Чл. 11. Въ сѣдалището на всѣка епархия, подъ прѣдсѣдателството на митрополита или неговия замѣстникъ, има епархийски духовенъ съвѣтъ, състоящъ отъ прѣдсѣдателя му и отъ четири енорийски свещеници изъ епархията, избираеми само отъ духовнитѣ избиратели, споредъ глава V.

¹⁾ Архиерейското Намѣстничество въ Никополъ е открито съ законъ отъ 7 февр. 1900 г.

Чл. 12. Църковната административна и сждебна властъ въ епархията надлежи на архиерея и се упражнява при съдѣйствието на епархийския духовенъ съвѣтъ.

Чл. 13. Апелации противъ рѣшенията на епархийскитѣ духовни съвѣти ставатъ прѣдъ Св. Синодъ най-късно два мѣсеца, подиръ като се съобщатъ на странитѣ тия рѣшения.

Чл. 14. Въ градоветѣ, изброени въ чл. 6, има по единъ архиерейски намѣстникъ.

Глава II.

Избиране Екзархъ.

Чл. 15. Избираемия за Екзархъ трѣбва да има слѣдующитѣ качества:

- 1) да е членъ на Българската Църква;
- 2) да е родомъ българинъ;
- 3) да има възраст поне четиредесетъ годишна;
- 4) да има учение въобщо и най-вече богословско;
- 5) да се отличава съ прави мисли върху Православната Вѣра и съ точно съблюденіе на църковния редъ;
- 6) да е управлявалъ непорочно епархия поне петъ години;
- 7) да е похваленъ по умъ и разумъ и по добродѣтелно поведение, и
- 8) да се радва на добро име и довѣрие, както прѣдъ народа, така и прѣдъ правителството.

Чл. 16. Колчемъ прѣдстои да се избере новъ Екзархъ, Св. Синодъ има приврѣменно за намѣстникъ и прѣдсѣдател по-стария по ржвоположение измежду членоветѣ си, името на когото като извѣсти на Правителството, моли послѣдното да позволи да се избере новъ Екзархъ.

Чл. 17. Щомъ се получи отговоръ отъ Правителството, Св. Синодъ отправя окржжно писмо до всички епархийски архиереи, каквото всѣки отъ тѣхъ, като размисли зрѣло и добросъвѣстно, да изпрати до прѣдсѣдателя на Св. Синодъ, до 21 день отъ получване окржжното писмо, при свое писмо въ листъ, особено запечатанъ, отъ 3 до 5 имена на епархийски архиереи, които намира достойни за Екзаршеския санъ.

Тия листове намѣстникътъ запазва неповрѣдени, догдѣ се събере избираателния съборъ.

Чл. 18. Освѣнъ рѣченото окржжно писмо, прѣдсѣдателятъ наедно съ членоветѣ на Екзархийския Съвѣтъ отправятъ друго окржжно до всички епархийски митрополити съ покана, щото, слѣдъ като про-

*) Съ Индъ № 24 отъ 3 Априлъ 1908 г. записва се Самоковската Епархия, като изгубена и се присъединява къмъ Сопричанската. — Съ същия указъ се отпѣва Архипр. Намѣстничеството въ Самоковъ.

четатъ въ църква това писмо, да призватъ въ първенствующия градъ на епархията, до 15 дни отъ приемането на това писмо, избирателитѣ ѝ на съборъ, прѣдсѣдателствуванъ отъ мѣстния архiereй или отъ неговия замѣстникъ, и да подѣйствуватъ, щото съ тайно гласоподаване и съ пълно вишегласие да се избератъ измежду най-почтенитѣ и най-способнитѣ българи, мѣстни подданици, тамъ или другадѣ прѣбивающии, двама прѣдставители за епархията, както ще се избератъ и двама прѣдставители отъ прѣбивающитѣ въ Цариградъ православни българи. Тия прѣдставители, снабдени съ избирателното си писмо, подписано отъ избирателитѣ, потвърдено отъ архiereя, или отъ неговия замѣстникъ, и отъ членоветѣ на епархийския съвѣтъ и свѣршено съ печата на послѣдния, ще отидатъ въ сѣдалището на Екзархията, за да участвуватъ въ общия съборъ, който ще стане за избиране на Екзарха въ първата св. Недѣля, слѣдъ 61 день отъ издаването на окръжното писмо.

Чл. 19. Въ уречения за събора недѣлниченъ день призоваватъ се слѣдъ Божествената литургия всички избиратели, носещи избирателнитѣ си писма, въ Екзархийския домъ, гдѣто въ присѣдствието и при съдѣйствието на Св. Синодъ и Екзархийския Съвѣтъ, като се прѣгледатъ и уважатъ редовни тѣзи имъ писма и, щомъ се намѣрятъ присѣдствующии поне тритѣ четвъртини отъ прѣдставителитѣ, прѣдсѣдателствующия архiereй, слѣдъ прилична къ Богу молитва, прогласява събора отворенъ.

Ако се случи да не присѣдствуватъ тритѣ четвъртини отъ прѣдставителитѣ, отлага се засѣданието за 15 дни, и съвѣременно се призоваватъ чрѣзъ телеграфа неприсѣдствувавшитѣ. Щомъ се измине опрѣдѣленото врѣме, засѣданието начева въ присѣдствието на колкото прѣдставители се намѣрятъ съ редовни избирателни писма.

Чл. 20. Щомъ се почне засѣданието, прѣдсѣдательтъ прѣдставя на събора запечатани, както сж отначало дошли, избирателнитѣ листове. По задължение отъ събора, писарьтъ на Св. Синодъ, писарьтъ на Екзархийския Съвѣтъ и двама отъ съборнитѣ членове, като прѣгледатъ изпърво и припознаятъ прѣдъ всички цѣлостта и непочекността на печатитѣ имъ, отварятъ листоветѣ и при прочитането имъ отбѣлѣзватъ кой колко гласове е получилъ. Ако се укаже, че сж получили пълно вишегласие по-малко отъ три лица, тогава Св. Синодъ, като прѣдставитель на всички архiereи, избира измежду лицата, които въ избирателнитѣ листове сж получили наистина повече гласове, но не пълно вишегласие, двѣ или три, имената на които заедно съ ония, що сж получили пълно вишегласие въ листоветѣ, прѣдсѣдательтъ незабавно съобщава на Правителството за одобрение.

Чл. 21. Като се приеме отговорътъ на Правителството, прѣдсѣдательтъ свиква събора въ присѣдствието на Св. Синодъ и на Екзархийския Съвѣтъ, и, като се прочете, Св. Синодъ прогласява одобренитѣ лица, че сж правилно отъ всичкитѣ или по многото священноначалници избрани, като равно достойни за Екзаршеския прѣстолъ.

Чл. 22. Така свѣршена каноническата часть на този изборъ, съборътъ пристѣпа да избере съ тайно гласоподаване едно отъ прогласенитѣ, споредъ прѣдидущия членъ, достойни лица и, което отъ тѣхъ добие пълно вишегласие, веднага се прогласява като канонически и законно избрано отъ клира и народа, за да приеме Екзаршеския санъ.

Чл. 23. Като се свѣрши така изборътъ, съчинява се въ кондиката и се подписва отъ всички едно изложение за станалото, а послѣ отиватъ всички въ храма, та изпѣватъ Богу благодарственъ молебенъ за извършеното. Слѣдъ това се разиждатъ всѣкой въ своя си.

Чл. 24. Възъ основа на вписаното въ кондиката изложение, Св. Синодъ и Екзархийския Съвѣтъ, като съобщатъ на Правителството за канонически и законно извършения изборъ, молятъ го да припознае званично избрания Екзархъ.

Чл. 25. Като стане припознаването, Св. Синодъ приканва званично избрания Екзархъ, и, той като се яви прѣдъ Господаря и министритѣ, увежда се тържествено въ Екзархийския домъ и възприема управлението.

Чл. 26. Екзархътъ се опрѣдѣлява пожизнено. Той носи тая титла независимо отъ архiereйския си чинъ и се счита митрополитъ на сжщата епархия, която е ималъ, прѣди да стане Екзархъ, и на която ще бжде пакъ такъвъ, ако би да прѣстане отъ Екзаршеството безъ низвержение.

Глава III.

Избиране членове на Св. Синодъ.

Чл. 27. Св. Синодъ на Българската Църква, като прѣдставлява всички нейни епархийски митрополити, избира се отъ всички тѣхъ за единъ периодъ отъ четири години.

Чл. 28. Два мѣсеца прѣди изтичане четирегодишния периодъ на всѣкого отъ Синодалнитѣ членове, Екзархътъ, или неговия замѣстникъ, заедно съ Св. Синодъ поканватъ съ окръжно писмо всички епархийски архiereи да отбѣлѣжатъ и изпроводятъ въ особенъ листъ, подписанъ и запечатанъ, името на одного отъ епархийскитѣ архiereи.

Чл. 29. Всѣкой епархийски архiereй може да бжде избранъ за членъ на Св. Синодъ, стига да е управлявалъ епархия четири години.

Чл. 30. Като се получатъ всички избирателни листове, Екзархътъ или неговия замѣстникъ, заедно съ Св. Синодъ ги прѣглеждатъ и, като ги намѣрятъ неповрѣдени, распечатватъ ги и прѣброяватъ гласовѣтъ. Който отъ архиереитъ получи най-много гласове, прогласява се за приемникъ на удаляемия членъ; послѣдния само тогава се оттеглява, когато, призованъ, дойде новоизбрания.

За станалия изборъ се прави изложение въ протоколната книга, слѣдъ което се увѣдомяватъ Правителството и епархийскитъ архиереи.

Чл. 31. Никой и подъ никаква причина не взема участие въ засѣданията на Св. Синодъ, ако не е редовенъ неговъ членъ.

Исключение става само кога двама отъ Синодалнитъ членове, по причина на тежка болестъ, не могатъ да присѣдствуватъ въ засѣданията, и въ такъвъ случай се пригласи да вземе участие въ тия засѣдания приврѣменно онзи отъ архиереитъ, който въ послѣднитъ Синодални избори е получилъ най-много гласове подиръ избрания.

Чл. 32. Никой отъ избранитъ Синодални архиереи не може да се откаже отъ тая служба; иначе, подлежи на аргосване.

Не подлежатъ на никаква отговорностъ само ония, които сж дошли на седемдесетъ годишна възраст, или сж тежко заболѣли.

Чл. 33. Ако избрания за членъ на Синода, поради старостъ или болестъ, откаже да заеме длъжността си, то се избира другъ на негово мѣсто, споредъ както гласятъ членовѣтъ 28 и 29.

Ако ли изпърво приеме и послѣ, въ врѣме на службата си, умре или подаде оставка, било защото е заболѣлъ, та здравиего му изисква съвсѣмъ да се оттегли, било защото е дошълъ на седемдесетъ годишна възраст, тогава Екзархътъ, или неговия замѣстникъ, заедно съ Св. Синодъ правятъ распореждане, за да се избере другъ за четирегодишенъ периодъ, съгласно членовѣтъ 28 и 29.

Чл. 34. Членовѣтъ на Св. Синодъ иматъ право въ разстояние на четирегодишната си служба вѣнъ отъ ваканциитъ, които Св. Синодъ ежегодно ще опрѣдѣлява, да посѣщаватъ всѣка година епархията си отъ единъ до три мѣсеца, но винаги единъ по единъ, и никога двама едноврѣменно.

Чл. 35. Св. Синодъ засѣдава постоянно въ столицата.

Глава IV.

Избирание митрополити.

Чл. 36. Епархийскитъ архиереи и прѣдстоятелитъ на свещенитъ обители, било по свое начинание, било по покана на Св. Синодъ,

прѣпорчватъ му колкото духовни лица има подъ тѣхно вѣдомство достойни за архиерейски чинъ.

Качествата, които трѣбва да притежава подобно лице, сж:

1) да е членъ на Българската Църква;

2) да е родомъ българинъ;

3) да се отличава съ прави мисли върху Православната Вѣра, точно съблюденіе опрѣдѣления отъ църквата редъ, здравъ разумъ, добродѣтеленъ и благочестивъ животъ и добро име помежду обществото, и

5) да има богословско образование, а при това и да е снабденъ съ свидѣтелство отъ православно богословско училище.

Чл. 37. Когато приеме подобна прѣпорчка за нѣкой клирикъ и я намѣри редовна, Св. Синодъ го призовава и, като се увѣри, че той притежава изискуемитъ качества, записва името му въ каталога на кандидатитъ.

Бѣльжска. Така записанитъ въ каталога кандидати Св. Синодъ взема подъ свое попечение: настанява ги на разни църковни длъжности, или ги прѣпорчва за учители. А когато се докаже по съдебенъ редъ, че нѣкой отъ тѣхъ всѣва раздори между архиерея и паството му, или же има поведение непристойно, то освѣтъ че се наказва съгласно църковнитъ правила, но се изключаватъ и отъ каталога.

Чл. 38. Щомъ овдовѣе нѣкоя епархия, Епархийския Свѣтъ тосъ часъ извѣстява съ общо свое писмо Св. Синодъ, който направо назначава нѣкого отъ близосѣднитъ архиереи за намѣстникъ на овдовѣлия прѣстолъ и увѣдомява Министерството на Изповѣданията, за да снабди и то назначенія намѣстникъ съ потребната заповѣдь.

Чл. 39. Като приеме назначението си, намѣстникътъ отива въ сѣдалището на овдовѣлата епархия и заедно съ тамошния Епархийски Свѣтъ, като изпрати до духовнитъ и мирски избиратели на нея епархия прѣписъ отъ каталога на кандидатитъ за архиереи, приканва ги съ окръжно писмо да се намѣрятъ въ първенствующия градъ на епархията втората св. Недѣля слѣдъ получването на окръжното писмо, за да пристѣпятъ до избирание на архиерей.

Чл. 40. По призоваване на намѣстника всички пристигнали епархийски избиратели, духовни и мирски, се събиратъ въ уречената св. Недѣля слѣдъ Божествената литургия въ архиерейския домъ, гдѣто, въ присѣдствието и при съдѣйствието на Епархийския Свѣтъ, ако се намѣрятъ присѣдствующи поне тритъ четвъртини отъ избирателитъ, намѣстникътъ прогласява засѣданието отворено; ако ли не, отлага го за идущата св. Недѣля, и тогава почва засѣданието съ колкото избиратели бждатъ пристигнали.

Чл. 41. Слѣдъ пристойна къ Богу молитва, като почне засѣданието, избирателитъ, поканени отъ намѣстника, избиратъ съ тайно

гласоподаване двѣ лица изъ каталога, и ония, които добиятъ пълно вишегласие, провъзгласяватъ се като законноизбрани отъ клира и народа на епархията за достойни приемници на овдовѣлия прѣстолъ. Въ случай на равногласие наддѣлява гласътъ на намѣстника.

Бѣлѣжка. Никой другъ, освѣнъ избирателитѣ и Епархийския Свѣтъ, нѣма право да присѣтствува въ залата на засѣданieto.

Чл. 42. За станалия изборъ се съчинява изложение, което веднага се вписва въ надлежната протоколна книга, и, прѣди да се закрие засѣданieto, подписва се отъ избирателитѣ и се потвърждава отъ намѣстника и членовѣ на Епархийския Свѣтъ съ приложение печата на послѣдния.

Други двѣ подобни изложения, придружени съ особни писма, подписани отъ намѣстника и отъ Епархийския Свѣтъ, се изпращатъ: едното до Св. Синодъ, другото до Министра на Изповѣданията.

Чл. 43. Екзархътъ или замѣстникътъ му, като приеме това изложение и писмо касателно избора, прочита ги въ Св. Синодъ, и, ако изборътъ се намѣри редовенъ, съставлява се нуждния за това протоколъ. Инакъ, унищожава се изборътъ, и въ протоколната книга се излагатъ причинитѣ за това унищожение. Слѣдъ това Екзархътъ, или замѣстникътъ му, пише на мѣстото, за да се произведе новъ изборъ.

Чл. 44. Първата св. Недѣля слѣдъ като се одобри епархийския изборъ, Св. Синодъ отива въ църква; гдѣто, слѣдъ пристойна къ Богу молитва, въ присѣствие на народа, избира канонически и свободно едното отъ двѣтѣ избрани лица. Веднага послѣ това се вписва въ протоколната книга изложение за този канонически изборъ и се подписва отъ всички членове на Св. Синодъ.

Чл. 45. Слѣдъ каноническия изборъ извършва се въ уреченъ день, споредъ установения отъ Православната Църква редъ, ржкоположението на избрания, и слѣдъ това Екзархътъ се отнася до Министерството на Изповѣданията, за да се издаде потрѣбния Княжески Указъ.

Бѣлѣжка. Въ случай на нужда, каноническия изборъ и ржкоположението на новоизбрания се извършватъ, съвмѣстно съ Екзарха, отъ двоица Синодални архиереи, опълномощени за тая цѣль отъ осталиятъ членове.

Чл. 46. Щомъ се опрѣдѣли така новия архиерей, Екзархътъ заедно съ Св. Синодъ го прѣпоръчватъ на епархията съ Синодално писмо, което се прочита въ църквитѣ на епархията, и Правителството пише на мѣстнитѣ власти. Тогава новоопрѣдѣления архиерей поема службата си, а намѣстникътъ прѣстава.

Чл. 47. Прѣмѣстване на канонически архиереи отъ една въ друга епархия е забранено; забранено е таже и ржкоположението

на архиереи безъ епархия. Обаче за прѣстарѣли или заболѣли епархийски архиереи доуца се, било по тѣхно желание, било по разпореждане на Св. Синодъ, да се ржкополагатъ за тѣхни помощници епископи изъ списъка на кандидатитѣ за архиерейски чинъ.

Глава V.

Избиране членове на Епархийскитѣ духовни свѣти.

Чл. 48. Членовѣ на епархийския духовенъ свѣтъ се опрѣдѣляватъ за четири години, и всѣки двѣ години ще се смѣняватъ половината отъ тѣхъ. За първия пжтъ ще се оттеглятъ по-младитѣ по ржкоположение.

Чл. 49. Избираемитѣ за членове на епархийскитѣ свѣти трѣбва да отговарятъ на слѣдующитѣ условия:

1) да иматъ енория въ епархията, гдѣто дѣйствуватъ епархийскитѣ свѣти;

2) да иматъ не по-малко отъ тридесетъ години;

3) да иматъ свидѣтелство, че сж свършили образуването си въ едно духовно или срѣдне училище;

Бѣлѣжка. Това условие ще се изпълнява постепенно, доколкото е възможно.

4) да се отличаватъ по своя прямѣренъ животъ и правдолюбие;

5) да бждатъ познати по точното изпълнение на свещеническитѣ си обязанности и по своята опитностъ;

6) да бждатъ неопорочени прѣдъ духовнитѣ и гражданскитѣ сѣдилища, и

7) да не бждатъ сродници отъ слѣдующитѣ степени: четвърта степенъ по кръвъ включително и третя степенъ включително по сватовщина и св. кръщение.

Бѣлѣжка. Въ случай че се избератъ двама или повече сродници отъ горнитѣ степени, за членъ остава онзи, който е получилъ най-много гласове. При равногласие тегли се жребий.

Чл. 50. Всѣки двѣ години отъ съставлението на епархийскитѣ свѣти, митрополитътъ, или замѣстникътъ му, съ окръжно писмо приканва само духовнитѣ избиратели на епархията си да се събератъ въ сѣдалището ѝ втората св. Недѣля слѣдъ получване окръжното писмо, за да избератъ членове на епархийския свѣтъ.

Чл. 51. Въ опрѣдѣлената св. Недѣля, слѣдъ Божествената литургия, избирателитѣ се събиратъ въ архиерейския домъ подъ прѣдсѣдателството на митрополита, или замѣстника му, който, ако присѣтствуватъ поне три четвъртини отъ избирателитѣ, прогласява засѣданieto отворено; ако ли не, отлага го за идущата св. Недѣля.

и тогава, колкото избиратели да присъствуватъ, слѣдъ прилична къ Богу молитва, отваря засѣданieto.

Чл. 52. Прѣди да се пристъпи до изборъ, избирателитѣ съставляватъ списъкъ на кандидати, като всѣкой отъ тѣхъ прѣдлага за такъвъ по единъ свещеникъ. Отъ тоя списъкъ избиратъ по тайно гласоподаване и съ пълно вишегласие нуждното число членове за епархийския съвѣтъ.

При избиране членове за епархийския съвѣтъ трѣбва да се има прѣдъ видъ, щото да може избрания, въ врѣме на отсъствието си, да бѣде замѣняванъ въ енорийскитѣ си длѣжности отъ другъ свещеникъ.

Чл. 53. За този изборъ се съчинява изложение, което се вписва въ протоколната книга и подписва отъ всички. Подобни на това изложение се написватъ и други двѣ, такожде подписани отъ всички и потвърдени отъ архиерея или замѣстника му, и, придружени съ особно негово писмо, изпращатъ се: едно до Св. Синодъ, а друго до Министерството на Изповѣданията.

Чл. 54. Станалия изборъ се прѣгледва отъ Св. Синодъ и, ако се намѣри редовенъ, одобрява го и за това извѣстява надлежното епархийско началство, както и Министерството на Изповѣданията, което, отъ своя страна, прѣдлага избора на Княжеско утвърждение. Инакъ, унищожаватъ се изборътъ, и въ протоколната книга се излагатъ причинитѣ за това унищожение. Слѣдъ това се пише на надлежното мѣсто, за да се произведе новъ изборъ.

Чл. 55. Избрания за членъ на епархийския съвѣтъ нѣма право да се отказва отъ тази длѣжностъ, освѣнъ въ случай на болестъ, на дълбока старостъ, или по друга уважителна причина.

Чл. 56. Ако нѣкой членъ въ начало още, или по-послѣ, слѣдъ като поеме длѣжността си, по уважителна причина, даде оставка, Св. Синодъ прѣдлага на надлежния министъръ да се утвърди, намѣсто подалия оставка членъ, онзи, който въ врѣме на избора е получилъ слѣдъ него по-много гласове. Така утвърдения ще служи, догдѣ се свърши служебния периодъ на прѣдшественика му.

Бѣльжска. Ако се докаже, че нѣкой свещеникъ интригува, за да се избере членъ на епархийския съвѣтъ, губи правото си да бѣде членъ.

Глава VI.

Архиерейски намѣстници.

Чл. 57. Архиерейскитѣ намѣстници се назначаватъ отъ епархийския архиерей и се утвърждаватъ отъ Правителството. За това назначение се увѣдомява Св. Синодъ.

Чл. 58. Условиата, прѣдвидѣни въ чл. 49 за членоветѣ на епархийскитѣ съвѣти, иматъ сила и за архиерейскитѣ намѣстници.

Глава VII.

Епархийски избиратели.

Чл. 59. Всѣка епархия има свои духовни и мирски избиратели по шесть души отъ всѣко намѣстничество, както и отъ околията, въ която се намира сѣдалището ѝ. Трима отъ тия избиратели трѣбва да сж енорийски свещеници, трима — миряне.

Служебния периодъ на епархийскитѣ избиратели е отъ 4 години. Тия избиратели, като законни прѣдставители на клира и народа, избиратъ: епархийскитѣ прѣдставители, които участвуватъ при избиранieto Безархъ (чл. 22), епархийскитѣ архиереи (чл. 41) и членоветѣ на епархийскитѣ духовни съвѣти (чл. 52).

Чл. 60. За да може да се избере единъ енорийски свещеникъ за епархийски избирателъ, трѣбва да отговаря на прѣдвидѣнитѣ въ чл. 49 условия за членоветѣ на епархийскитѣ духовни съвѣти, а за да може да се избере единъ мирянинъ за такъвъ трѣбва да бѣде: български подданинъ, християнинъ православенъ, грамотенъ, не помладъ отъ 30 години, членъ на една енория отъ епархията и, въобще, познатъ по своя благочестивъ и честенъ животъ и да отговаря на условията, прѣдвидѣни въ чл. 88.

Чл. 61. Три мѣсеца прѣди свършването на служебния периодъ, Св. Синодъ въ споразумѣние съ Правителството, приканва епархийскитѣ началства да произведатъ изборъ за епархийски духовни и мирски избиратели.

Чл. 62. Като получи Синодалната покана, епархийския архиерей, или замѣстникътъ му, възлага на одного отъ членоветѣ на епархийския съвѣтъ да състави, заедно съ двама енорийски свещеници, било изъ града, било изъ близосѣднитѣ енории, каталогъ на избираеми лица за околията, гдѣто е сѣдалището на епархията.

Такива каталози, по поручение на епархийското началство, съставятъ и архиерейскитѣ намѣстници при участието още на двоица енорийски свещеници, било изъ града, било изъ близосѣднитѣ енории на намѣстничеството.

Тия каталози ще съдържатъ имената на ония свещеници изъ града и околията, които иматъ прѣдвидѣнитѣ въ чл. 49 качества, и отъ едно до три имена на миряне отъ всѣка енория, съ качества изброени въ чл. 60.

Чл. 63. Подиръ съставянето на каталога, епархийското началство приканва църковнитѣ настоятелства отъ енориитѣ, зависещи непосредствено отъ митрополията, да избератъ всѣко едно отдѣлно по единъ свой прѣдставитель измежду си. Тѣй избранитѣ, снабдени съ избирателно писмо, подписано отъ настоятелитѣ и скрѣпено съ църковния печатъ ще се намѣрятъ въ митрополитския градъ втората св. Недѣля слѣдъ издаване поканата.

Чл. 64. Въ уречения день, опрѣдѣления отъ епархийския архиерей намѣстникъ, заедно съ двамата свещенници, споменати въ прѣдидущия членъ, като прѣгледа и намѣри редовни избирателнитѣ писма, отърива засѣданието и приканва прѣдставителитѣ да избератъ съ тайно гласоподаване и пълно вишегласие изъ каталога на избираемитѣ трима свещенници и трима миряне, за епархийски избиратели отъ страна на околията гдѣто е митрополитското сѣдалище.

Чл. 65. За станалия изборъ се съчинява протоколъ, който, подписанъ отъ присѣтствующитѣ, а сжщо и отъ прѣдсѣдателствующия и двоица свещенници, се изпраща на митрополията заедно съ каталога при особно писмо.

Чл. 66. За избирање епархийски избиратели по намѣстничествата, архиерейскитѣ намѣстници приканватъ църковнитѣ настоятелства да избератъ свои прѣдставители, които, като се събератъ въ сѣдалището на намѣстничеството, подъ прѣдсѣдателството на архиерейския намѣстникъ и при участието на двоицата свещенници, пристѣпятъ по посочения въ чл. чл. 62 и 63 редъ до избирање епархийски избиратели.

Бълъжка. Протоколътъ за станалия изборъ ще бжде въ два екземпляра, еднакво подписани отъ всички и скрѣпени съ печата на намѣстничеството. Единия отъ тѣхъ, придруженъ съ каталога на избираемитѣ лица, при особно писмо се изпраща на епархийското началство, другия же остава въ архивата на намѣстничеството.

Чл. 67. Като се получатъ протоколитѣ за изборитѣ, архиерея, или замѣстникътъ му, заедно съ свѣта, ги разгледва и, като ги намѣрятъ редовни, съставя се надлежния протоколъ и се прогласяватъ избранитѣ за епархийски избиратели, чиито имена се съобщаватъ на Св. Синодъ и Министерството на Изповѣданията. Слѣдъ това епархийското началство снабдява избранитѣ лица съ едно писмено удостоверение, съ което се явяватъ на избирателния съборъ, колчемъ пхти бждатъ призовани въ митрополитския градъ прѣзъ врѣме на четирегодишния периодъ.

Чл. 68. Ако прѣзъ четирегодишното разстояние нѣкой избирателъ умре или се прѣсели въ друга епархия, енорийския свещеникъ

извѣства по надлеженъ редъ епархийското началство, което заедно съ свѣта избира одного отъ получившитѣ въ общия изборъ по-много гласове. Така избрания ще се счита епархийски избирателъ, догдѣ истече срокътъ на прѣдшественника му.

Бълъжка. И въ тия избори, въ случай на равногласие, гласътъ на прѣдсѣдателствующия наддѣлѣва.

Глава VIII.

Енории и свещенници.

Чл. 69. Енориитѣ се дѣлятъ на градски и селски. Градскитѣ състоятъ най-малко отъ 200, или най-много отъ 300 къщи; селскитѣ же най-малко отъ 150, или най-много отъ 250 къщи.

Бълъжка. Въ случай на нужда позволява се, съ прѣдварително разрѣшение на Св. Синодъ, да се съставятъ, особено по селата, енории по-малки отъ 150 къщи.

Чл. 70. Свещеникъ безъ енория не може да се ржкоположи.

Бълъжка. Изключение се допуска само за лица, които ще служатъ по църковната администрация или въ манастиритѣ.

Чл. 71. За да се ржкоположи нѣкой за свещеникъ, трѣбва да има слѣдующитѣ качества:

- 1) да е членъ на Българската Църква;
- 2) да е на възраст поне 25-годишна;
- 3) да е родомъ българинъ, ако енорията е чисто българска; ако ли же енорията е смѣсена съ българе и небългаре християне, да знае точно Българския езикъ и езика на послѣднитѣ;
- 4) да носи свидѣтелство, че е свършилъ образованието си въ духовно училище;

Бълъжка. (Законъ отъ 7 февруарий 1900 г.). За еноритѣ въ окръжнитѣ градове и въ ония, гдѣто има архиерейски намѣстничества, засега могатъ да бждатъ ржкополагани и лица свършили курса на срѣдне свѣтско учебно заведение, а за еноритѣ въ останалитѣ градове и въ селата могатъ така сжщо да се допускатъ до ржкоположение лица свършили трети класъ отъ свѣтско училище. Единитѣ и другитѣ трѣбва да издържатъ прѣдварително изпитъ споредъ една програма, изработена отъ Св. Синодъ.*)

- 5) да се отличава съ прави мисли за Православната Вѣра;
- 6) да прѣдстави свидѣтелство отъ родното си мѣсто, както и отъ другитѣ мѣста, гдѣто е живѣлъ, за че е благочестивъ, съ добро поведение и се радва на общо почитание;
- 7) да носи свидѣтелство отъ духовника си, че, като се изповѣдалъ, нѣма по свещенитѣ правила никакво прѣпятствие да се ржкоположи за свещеникъ;

*) Стария текстъ на бълъжката. Засега позволява се и на лица, които, макаръ и да не сж свършили духовно училище, прѣдставятъ свидѣтелство отъ трети класъ на нѣкое свѣтско училище, а при това издържатъ изпитъ споредъ една програма, изработена отъ Св. Синодъ.

8) да не е опороченъ ни прѣдъ духовнитѣ, ни прѣдъ гражданскитѣ сѣдилища, и

9) да прѣдстави свидѣтелство, че не страда отъ нѣкоя психическа или прилѣпчива болестъ.

Чл. 72. Желаящия да постѣпи въ священнически чинъ подава по надлеженъ редъ до епархийското началство прошение, придружено съ посоченитѣ въ горния членъ документи.

Ако кандидатътъ е изъ друга епархия, архиерея, като уведоми неговото духовно началство, трѣбва да изиска отъ послѣдното свѣдѣния за живота и поведението му.

Чл. 73. Като получи подобно прошение, епархийското началство прѣгледва документитѣ, провѣрява дали просителтъ отговаря на условията, прѣдвидѣни въ чл. 71, и, като изпрати на Св. Синодъ тия документи, долага му, за енория ли е прѣдначенъ, за нѣкоя длѣжност по църковната администрация ли, или же за манастиръ. Ако е за енория, трѣбва да се отбѣлѣжи вакантна ли е и отъ колко вѣщи състои тя.

Чл. 74. Подиръ разрѣшение отъ Св. Синодъ за рѣкополагането на кандидата, ако е прѣдначенъ за енория, епархийското началство възлага на надлежния архиерейски намѣстникъ или на друго духовно лице грижата да подложи на изборъ кандидата въ вакантната енория.

Чл. 75. Въ опрѣдѣления день опълномощеното отъ архиерея лице призовава въ църковния дворъ или въ училището колкото свещенослужители има при църквата, къмъ която принадлежи вакантната енория, а така също и по-цървитѣ, грамотнитѣ и познатитѣ по своя честенъ и благочестивъ животъ енорияши, за да произведатъ подъ негово прѣдсѣдателство избора съ тайно гласоподаване.

Чл. 76. За станалия изборъ се съчинява изложение и се вписва въ църковната кондика. Също такова изложение се написва и на отдѣлна книга за прѣпращане до епархийския архиерей. Едното и другото изложение се подписватъ отъ всичкитѣ присѣтствующи, включително и прѣдсѣдателя на съборието и сѣрѣпяватъ съ църковния печатъ.

Чл. 77. Изложението за станалия изборъ се внася отъ епархийския архиерей въ свѣта, и, ако се намѣри, че изборътъ е станалъ редовно и че не се е получило никакво заявление нито противъ кандидата, нито противъ избора, архиерея извършва рѣкоположението съгласно установения отъ Православната Църква редъ.

Чл. 78. Ако би да се получи заявление, подписано отъ познати по честността си православни християни, противъ кандидата, рѣкоположението се отлага и се изсѣдватъ обвиненията. Ако се докаже, че обвиненията сѣ безосновни, рѣкоположението се извършва; въ про-

тивенъ случай става разпорѣждане да се избере друго лице за священникъ на вакантната енория.

Глава IX.

Военни священници.

Чл. 79. За извършване духовнитѣ трѣби на войската, слѣдъ прѣдварителното съгласие и одобрение на надлежния епархийски архиерей, опрѣдѣляватъ се отъ военната власть особни священници, които носятъ името гарнизонни.

Чл. 80. На длѣжността гарнизоненъ священникъ могатъ да се назначаватъ само лица, които сѣ свършили духовно училище или же такива, които въ духовното поприще сѣ се отличили съ неукоризнено поведение и сѣ доказали, че ще могатъ съ достоинство да изпълняватъ тая длѣжностъ.

Чл. 81. Гарнизоннитѣ священници иматъ право да извършватъ безпрѣпятствено църковнитѣ трѣби, било частни, било общи, само на военнитѣ, гдѣто тѣ и да квартируватъ; трѣбитѣ же на тѣхнитѣ семейства ще се изпълняватъ отъ надлежнитѣ енорийски священници.

Чл. 82. За отслужване Божествената литургия или друго чинодѣйствие въ църква, гарнизоннитѣ священници сѣ длѣжни прѣдварително да взематъ благословение отъ мѣстната духовна власть.

Глава X.

Църковни настоятелства.

Чл. 83. Всѣка църква има едно църковно настоятелство, съставено отъ 3—5 миряне. Въ ония села, гдѣто нѣма църква, тоже има отъ толкова души съставено настоятелство, което заедно съ енорийския священникъ ще се грижи за въздигане църква или параклисъ въ селото.

Прѣдсѣдатель на настоятелството по право е мѣстния енорийски священникъ; при църквитѣ же, гдѣто има повече священници, прѣдсѣдатель бива единъ отъ тѣхъ по назначение отъ мѣстния архиерей.

Чл. 84. За да бѣде нѣкой избираемъ за членъ на църковното настоятелство трѣбва да е: български подданикъ, християнинъ православенъ, не по-младъ отъ 30 години, членъ на енория при църквата и, въобще, познатъ по своя благочестивъ и честенъ животъ.

Чл. 85. Изборътъ на църковнитѣ настоятелства се извършва всекога прѣвъ мѣсець януари отъ енорияшитѣ, имѣющи изборно право, а служебния имъ периодъ трае двѣ години.

Чл. 86. Въ деня на избирането църковно настоятелство енорияштитѣ избиратъ и една комисия отъ 3—5 члена, българи, православни, жители отъ сжщата енория, която комисия, слѣдъ утвърждаване новоизбранитѣ настоятели, пристѣпа заедно съ тѣхъ до разгледване смѣткитѣ по прихода-разхода на църквата за изтеклата година.

Чл. 87. Мѣсець прѣди изтичане на служебния периодъ, Св. Синодъ, слѣдъ надлежно споразумѣние съ Министерството на Изповѣданията, прикава епархийскитѣ началства да разпоредятъ, щото въ опрѣдѣленъ отъ тѣхъ празниченъ день да се произведатъ изборитѣ.

Въ случай че въ уречения день изборитѣ не станатъ, епархийската духовна власть опрѣдѣля другъ празниченъ день, когато да се извършатъ; ако ли и тогава, по разни причини, не станатъ, то епархийското началство назначава комисия, състояща се отъ 3 до 5 души измежду енорияштитѣ, имѣющи прѣдвидѣнитѣ въ чл. 84 качества, на която възлага да изпълнява длъжността на църковното настоятелство до края на годината.

Чл. 88. Не могатъ да бждатъ избиратели:

- 1) находящитѣ се на дѣйствителна военна служба;
- 2) лишениитѣ по сждъ отъ политически и граждански права;
- 3) злонамѣренитѣ фалити;
- 4) поставенитѣ подъ настояничество поради лудостъ и пр.;
- 5) осжденитѣ на затворъ отъ три мѣсеца нагорѣ за кражба, мошеничество, за злоупотрѣбление на довѣрие, за измама въ качество и количество при продаване, за присвояване държавни или обществени пари и имоти, за прѣправяне и подправка документи, за взятничество (рушветъ), за разглѣние и изнасилване, клетвопрѣстѣпление и лъжесвидѣтелство;
- 6) ония, за които е извѣстно, че държатъ проститутски домове, както и ония, които незаконно съжителствуватъ.

Вѣтъжка. Колчемъ прѣдстои да се произведатъ избори за църковни настоятелства, надлежната духовна власть мѣсець по-рано прави разпореджание да се събератъ свѣдѣния, кои отъ енорияштитѣ сж били осждени окончателно за прѣстѣпление, което ги лишава отъ правото на избирателъ или пъкъ сж били турени подъ настояничество поради лудостъ и пр.

Чл. 89. Избирателнитѣ събрания за избиране църковни настоятели се отварятъ въ опрѣдѣления отъ мѣстното епархийско началство день слѣдъ отпущъ на църква и траятъ до единъ часа подиръ обѣдъ. Тий се надзираватъ и ржководятъ отъ едно бюро, съставено отъ четири души енорияши, избрани съ явно гласоподавание, и прѣдсѣдателствувано отъ мѣстния енорийски свещеникъ.

Въ случай че при нѣкоя църква има повече енорийски свещеници, прѣдсѣдателтъ се назначава отъ мѣстната духовна власть.

Чл. 90. Щомъ се свърши изборътъ, състави се актъ, който, подписанъ отъ бюрото и скрѣпенъ съ църковния печатъ, а гдѣто нѣма църква съ печата на прѣдсѣдателствующия свещеникъ, се прѣпраща по надлеженъ редъ на епархийското началство за потвърждение.

Глава XI.

За монастиритѣ.

Чл. 91. Монастирь се нарича свещено мѣсто съ църква и други здания, назначени за жилище на монаситѣ, които сж се посветили на уединенъ благочестивъ животъ.

Монастиритѣ се основаватъ, съгласно църковнитѣ правила, съ прѣдварителното благословение на мѣстния епархийски архиерей.

Чл. 92. Монастиритѣ се дѣлятъ на ставропигиялни, зависещи отъ Св. Синодъ, и епархийски — отъ мѣстнитѣ архиереи. Къмъ първата категория принадлежатъ Рилския и Троянския, а къмъ втората — всички други. ¹⁾

Чл. 93. Ставропигиялнитѣ монастири, както и ония отъ епархийскитѣ, които иматъ отъ петъ брата по-много, се управляватъ отъ монастирския съборъ, дѣйствующъ подъ ржководството на единъ игуменъ.

Чл. 94. Членове на монастирския съборъ сж по право всички ония брата, които се отличаватъ съ примѣренъ монашески животъ, съ опитностъ и доказани заслуги и се признаватъ за такива — за Ставропигиялнитѣ, отъ Св. Синодъ, — за епархийскитѣ монастири, отъ мѣстния архиерей.

Чл. 95. За да бжде нѣкой избранъ за игуменъ трѣбва да е съ чинъ иеремонахъ, членъ на мѣстното братство или на другъ нѣкой монастирь, а при това да има нуждитѣ за този постъ религиозни, нравствени и умствени качества.

Чл. 96. Игументъ се избира пожизнено отъ цѣлото братство и, ако се намѣри, че притежава изброенитѣ въ чл. 95 качества, утвърждава се — за Ставропигиялнитѣ монастири, отъ Св. Синодъ, — за епархийскитѣ, отъ мѣстния архиерей.

Ако, обаче, се докаже, че поради старостъ и болестъ, или поради отклонението отъ своитѣ обязанности, игументъ причинява врѣда на монастирскитѣ интереси, надлежната духовна власть разпореджа да се произведе изборъ за новъ игуменъ.

Чл. 97. Ако братството на два пкти едно по друго избере и прѣдстави на утвърждение лице недостойно да изпълнява игуменската длъжностъ, надлежната духовна власть назначава игуменъ, който

¹⁾ По рѣшение на Св. Синодъ, въ категорията на Ставропигиялнитѣ монастири спада и Бачковския монастирь.

управлява манастиря, догдѣто братството дойде въ съзнание да избере достойно лице.

Чл. 98. Манастири съ по-малко отъ 5 брата се управляватъ отъ игумени, назначавани отъ мѣстнитѣ епархийски архиереи.

Чл. 99. Ония отъ манастиритѣ, които по нѣмане на брата не могатъ да продължаватъ по-нататъшното си самостоятелно сществование, по прѣдставление на епархийското началство, Св. Синодъ рѣшава да се присъединятъ къмъ други.

ЧАСТЪ ВТОРА.

Управително и сѣдебно вѣдомство на църковнитѣ власти.

Глава I.

Вѣдомство на Св. Синодъ.

Чл. 100. Вѣдомството на Св. Синодъ, като върховна духовна власть, (чл. 1) въ Екзархийската областъ, се простира върху слѣдующитѣ точки, като бди:

1) да се запазва въ точностъ и чистота учението на Св. Православна Църква;

2) да се изпълняватъ точно постановленията на Св. Православна Църква касателно правилното извършване на Богослужението;

3) да изпълняватъ точно своитѣ обязанности както архиереитѣ, така и всички священослужители;

4) да се проповѣдва на народа словото Божие, безъ да се докачатъ устройството и законитѣ на държавата;

5) всички клирици да иматъ надлежно повиновение и послушание къмъ началството си, както и послѣдното да се обхожда съ тѣхъ благосклонно;

6) да се полагатъ надлежни старания за съзиждане на църкви и параклиси тамъ, гдѣто е нужно;

7) да се поддържа въ църквитѣ благолѣпнието и да се пази въ тѣхъ подобающето благочиние;

8) въ всичкитѣ църкви и манастири священитѣ одежди да иматъ еднообразенъ кроежъ;

9) за духовното и материалното благопрѣуспѣвание на священитѣ манастири, за която цѣль издава каквито наредби намѣри за нужно;

10) нему принадлежи правото да печата Богослужебнитѣ книги, като, ако стане нужда, се ползува съ материалната помощ на Министерството на Изповѣданията;

11) има право прѣдварително да прѣгледва и одобрява учебницитѣ по законъ Божий и въобще по Богословието, назначени за употребление въ училищата на православнитѣ;

12) има право да получава движими и недвижими имущества, било по дарение, било по завѣщание;

13) има право да събира отъ духовенството и манастиритѣ помощи, съ които да издава и разпространява между духовенството и паството списания и книги съ нравствено-религиозно съдържание, да поддържа степендиянти и духовни училища, както и да спомага за разпространението и осъвършенствуванieto на църковната музика;

14) взема мѣрки за осуетяване дѣйствиата на инославнитѣ пропаганди противъ Православната Църква; въ случай на нужда изисква отъ гражданската власть прѣкрътиването на злото;

15) опрѣдѣлява кандидатитѣ за архиерейски чинъ, както и ония, за длъжността протосингелъ при митрополитѣ;

16) раздава офиеии и други църковни отлѣчия на заслужили духовни лица, било направо, било по прѣдложение на надлежното епархийско началство;

17) разпорежда, щото мирското и монашеското духовенство да носи одѣяние еднообразно, скромно и благопристойно;

18) грижи се, щото священослужители и монашествующи да не се скитатъ безъ работа, нито да се прѣдаватъ на занятия, запрѣтени отъ църковнитѣ правила;

19) поддига по длъжностъ, направо или чрѣзъ надлежнитѣ епархийски началства, духовно-сѣдебно прѣслѣждане противъ повинни духовни лица;

20) разглежда и рѣшава окончателно всички отпавени до него, направо или по апелативенъ редъ, тѣжби по духовни или брако-разводни дѣла;

Бѣлтъжка. Когато Св. Синодъ намѣри, че едно апеллирано дѣло не е напълно изслѣдвано, изисква допълнителни свѣдѣния отъ надлежния епархийски духовенъ свѣтъ, който въ такъвъ случай се ограничава да достави исканитѣ свѣдѣния, безъ да издава отново рѣшение по дѣлото;

21) назначава и уволнява чиновницитѣ и служащитѣ при канцеляриата си.

Чл. 101. Духовнитѣ училища въ страната се намиратъ подъ вѣдѣнието на Св. Синодъ. При всѣко отъ тѣхъ има пансионъ. Броятъ на училищата и мѣстото, гдѣто ще бѣдатъ открити, както и броятъ на пансионеритѣ, ще се опрѣдѣлятъ, въ споразумѣние съ Министерството на Изповѣданията, отъ особенъ правилникъ.

Св. Синодъ съставя програмитѣ и правилницитѣ за тия училища и пансионни. Той назначава и уволнява ректоритѣ, учителитѣ и надзирателитѣ въ тѣхъ.

Издържането на духовнитѣ училища и пансионитѣ става съ суми, отпущани отъ Министерството на Изповѣданията, като се оправдаватъ надлежно.

Чл. 102. Законоучителитѣ въ всички други учебни заведения се назначаватъ отъ Министерството на Народното Просвѣщение въ споразумѣние съ Св. Синодъ.

Чл. 103. Св. Синодъ има право да извършва всичко прѣдвидѣно за него въ настоящия законъ и при разни случаи и нужди да прави и издава цѣлесъобразни распорѣждания по църковното управление.

Чл. 104. По всички точки, изброени въ прѣдидущата глава, Екзархътъ, или неговия замѣстникъ, нѣма право да рѣшава или извършва нищо безъ мнѣнието на Синодалнитѣ членове, и обратно, послѣднитѣ нѣматъ право да рѣшаватъ или извършватъ нищо безъ мнѣнието на Екзарха, или неговия замѣстникъ. Подъ тѣзи условия изпълнителната власть принадлежи всѣкога на Екзарха, или на неговия замѣстникъ.

Глава II.

Засѣдания на Св. Синодъ.

Чл. 105. Засѣданията на Св. Синодъ сж законни, когато ставатъ подъ прѣдсѣдателството на Екзарха, или неговия замѣстникъ, въ присѣдствието най-малко на двама членове.

Чл. 106. Рѣшенията на Св. Синодъ се взематъ едногласно, или съ пълно вишегласие. Въ случай че гласовѣтѣ сж равни, наддѣлява мнѣнието, за което прѣдсѣдателътъ е далъ гласа си.

Чл. 107. Въ засѣданията на Св. Синодъ членоветѣ седатъ по старшинство. Старшинството се счита отъ деня на производството имъ въ митрополитски санъ.

Бѣльжска. Сжщия редъ се пази и при стоснието имъ въ църква. Старшинството же на епископитѣ се счита отъ деня на ржкоположението имъ въ архиерейски чинъ.

Чл. 108. Прѣдсѣдателътъ на Св. Синодъ открива и закрива засѣданията. Той ги ржководи учтиво и безпристрастно и бди да се пази благочиние при разискванията.

Чл. 109. Членоветѣ на Св. Синодъ сж длѣжни да се отнасятъ почтително къмъ прѣдсѣдателя си, както и едни къмъ други, а сжщо и да се не отклоняватъ отъ длѣжноститѣ си.

Чл. 110. Когато нѣкой отъ Синодалнитѣ членове се провини въ засѣдание, било че въ обращенията си не пази надлежно благоприличие, било че се отклонява безпричинно отъ длѣжноститѣ си, било че не пази установения редъ въ засѣданията, прѣдсѣдателътъ му прави бѣльжка насамъ, или, ако това не помогне, бѣльжката става въ самото засѣдание, а въ краенъ случай вписа въ Синода прѣдложение за наказанието му.

Чл. 111. Ако Екзархътъ, като прѣдсѣдател на Св. Синодъ, прѣгрѣши противъ чл. чл. 104 и 108 или противъ Устава въобще, членоветѣ на Синода, подиръ нѣколкократни учтиви подсѣщания за исправление, канятъ Министерството на Изповѣданията да упражни и то отъ своя страна влияние за исправление. Въ случай на несполука, въ споразумѣние съ казаното Министерство, взематъ мѣрки за прѣставането му отъ Екзаршеския санъ.

Въ случай че неговия замѣстникъ държи подобно поведение, членоветѣ на Св. Синодъ му правятъ потребнитѣ бѣльжки; ако не се изправи, отнасятъ се до Екзарха съ прѣдставление да му отправи нуждитѣ съвѣти. Ако и слѣдъ това замѣстникътъ не се поправи, правятъ се постѣпки да се замѣни съ други.

Чл. 112. За всѣко засѣдание се държи протоколъ, който, подиръ като се одобри, прѣписва се въ протоколната книга и се подписва отъ прѣдсѣдателя и отъ всички участвували въ засѣданието членове.

Прѣписитѣ на Синодалнитѣ рѣшения се завѣряватъ съ подписа на секретаря на Св. Синодъ и съ приложение на Синодалния печатъ.

Глава III.

Поддържане на Св. Синодъ.

Чл. 113. Разноснитѣ на Св. Синодъ сж слѣдующитѣ:

- 1) придажба къмъ годишното възнаграждение на Синодалнитѣ архиереи (чл. 177);
- 2) канцелярски разноси;
- 3) плата на чиновницитѣ и служащитѣ въ канцеларията;
- 4) отопление и освѣтление;
- 5) купуване книги за библиотеката;
- 6) извънредни.

Чл. 114. Всички тия разноси ще се посрѣщатъ отъ сумитѣ, вписани въ Екзархийския ковчегъ отъ Правителството срѣщу вѣнчалата въ Княжеството (чл. 174).

Вѣдомство на епархийскитѣ архиереи.

Чл. 115. Въ вѣдомството на епархийскитѣ архиереи съвпадатъ слѣдующитѣ права и длѣжности:

1) по своето архипастирско звание архиереитѣ трѣбва да бждатъ словомъ и дѣломъ учители и наставници на священството и народа въ епархиитѣ си, като се отнасятъ къмъ всѣкого съ архиерейско достоѣние и отеческа любовь;

2) да пазятъ и бранятъ вѣрата въ паството си;

3) да бдятъ да се извършватъ священитѣ обреди споредъ църковния уставъ, както и да се съблюдава благолѣпие и благочиние въ църквитѣ и манастиритѣ;

4) да бдятъ, щото въ църквитѣ да се държи ежедневно правило, както и да се отслужва Божествената литургия въ недѣлни и празнични дни;

5) да поучаватъ и наставляватъ частно и въ църква духовенството и християнитѣ въ епархията, за да живѣятъ въ миръ и любовь помежду си и да прѣуспѣватъ въ благочестие и нравствена чистота;

6) да увѣщаватъ и насърчаватъ християнитѣ къмъ благотворителността, като ги приканватъ да улесняватъ чрѣзъ доброволни помощи откриването на сиротопиталища, приюти за стари и немощни и болници, както и да поддържатъ въобще всички дружества, имѣющи за цѣль подпомагане на болни и бѣдни;

7) да се пазятъ да не наказватъ повинни клирици, освѣнъ като се рѣши по закона и правилата наказанието имъ отъ надлежния епархийски съвѣтъ. Изключение се допуска въ извънредни случаи, когато архиерея може да имъ наложи праздностъ за не повече отъ 15 дни;

8) да посѣщаватъ поне веднажъ въ годината главнитѣ градове на епархията си, а селата, когато имъ е възможно. Тая длѣжностъ за посѣщение ще се изпълнява за Екзарха и Синодалнитѣ архиереи отъ тѣхнитѣ замѣстници;

9) всѣки двѣ години да прѣдставляватъ на Св. Синодъ изложение за състоянието на св. храмове и обществената нравственостъ, за дѣятелността на духовенството и за направлението на общото образование откъмъ религиозна страна;

10) да настояватъ за въздигане църкви и параклиси изъ епархията тамъ, гдѣто има нужда.

Безъ благословението на епархийскитѣ архиереи, не може да се построява нито манастиръ, нито църква, нито параклисъ;

11) да освещаватъ новосъграденитѣ църкви;

12) да рѣкополагатъ благочестиви и достойни мъже за енорийски священници и манастирски свещеноиноци;

13) да настояватъ, щото всички църкви и манастири да бждатъ снабдени съ книги, одежди и всички утвари, потрѣбни за Богослужението, които и да се пазятъ въ поредъкъ;

14) да подигатъ по длѣжностъ духовно-сѣдебно прѣслѣждане противъ повинни клирици въ епархията си и да ги отстраняватъ отъ длѣжностъ, догдѣто епархийския съвѣтъ се произнесе по прѣстѣпленieto имъ;

15) да назначаватъ намѣстници и игумени (чл. 98), както и свещеници при болницитѣ и затворитѣ;

16) да изпращатъ опитни духовни лица било измежду членоветѣ на епархийскитѣ съвѣти, било други, съ поръчение да изслѣдватъ разни дѣла въ епархиитѣ имъ, да прѣглеждатъ въ какво състояние се намиратъ църквитѣ, параклиситѣ и манастиритѣ;

17) когато намѣрятъ за благопотрѣбно, да свикватъ въ сѣдалищата си свещеннически събрания за обсъждане въпроси по нравственото прѣуспѣвание на священството, по подигане религиозното възпитание и добритѣ нрави у паството и за мѣркитѣ, които трѣбва да се взематъ срѣщу разпространението на разни учения, противни на Св. Православна Църква;

18) да изпращатъ на Св. Синодъ ежегодно, най-късно въ края на м. августъ, подробенъ списъкъ за енориитѣ и свещеницитѣ въ епархиитѣ;

19) да изпращатъ въ началото на годината вѣдомостъ за станалитѣ бракоразводи;

20) да получаватъ движими и недвижими имущества, било по дарение, било по завѣщание, и да ги употребяватъ съгласно волята на дарителя или завѣщателя;

21) да извършватъ всичко, прѣдвидѣно за тѣхъ отъ настоящия законъ и църковнитѣ правила, както и да изпълняватъ точно разпорежданията на Св. Синодъ.

Чл. 116. Безъ прѣдварително разрѣшение на Св. Синодъ, архиереитѣ не могатъ да дохаждатъ въ Столицата, нито да посѣщаватъ високопоставени длѣжностни лица.

Въ врѣме на Синодалнитѣ вакации това разрѣшение се изискува отъ епархийския архиерей.

Архиереитѣ не могатъ да ходятъ въ чужда епархия безъ разрѣшение отъ мѣстния архиерей. Въ противенъ случай подлежатъ подъ отговорностъ, съгласно църковнитѣ правила.

Чл. 117. Ония отъ архиерейскитѣ, които пожелаатъ да отидатъ задъ граница, длъжни сж да поискатъ чрѣзъ Св. Синодъ нуждното разрѣшеніе отъ Министерството на Изповѣданията.

Чл. 118. При всѣка митрополия има по единъ протосингелъ, който по прѣдставленіе на мѣстния архиерей се одобрява отъ Св. Синодъ и се утвърждава отъ Министерството на Изповѣданията. Той помага на архиерея въ управленіето на епархията му, замѣнява го въ негово отсъствие и се намира направо подъ негово вѣдомство. Той получава възнаграждението си отъ епархийскитѣ доходи.

За протосингелъ се назначава лице вписано въ каталога на кандидатитѣ за архиерейски чинъ (чл. 37).

Глава V.

Вѣдомство на епархийскитѣ съвѣти.

Чл. 119. Подъ вѣдомството на епархийскитѣ съвѣти подлежатъ:

- 1) разпритѣ между духовни лица;
- 2) оплакванія отъ свѣтски лица срѣщу духовни, и обратно, по изпълнение на трѣби;
- 3) дѣла за сродство при стѣпване въ бракъ;
- 4) дѣла за незаконни бракове;
- 5) дѣла за разгодяване и бракоразводи;
- 6) дѣла, за които виновния подпада на църковна епитимія;
- 7) правилното събиране и разнасяне доходитѣ на съвѣта;
- 8) да настояватъ, щото църковнитѣ настоятелства да съставятъ годишни бюджети, да ги поднасятъ на тѣхно прѣглеждане и утвърждение;
- 9) да провѣряватъ прѣгледанитѣ отъ комисіитѣ (чл. 148, ал. 2) смѣтки на църковнитѣ настоятелства;
- 10) да настояватъ прѣдъ църковнитѣ настоятелства да откриватъ и подържатъ църковни ливници за лѣене отъ чистъ восѣкъ свѣщи, назначени за употрѣбление въ църквитѣ и при други молитвословія, общи или частни, вѣнъ отъ църквата;
- 11) да подигатъ сжебно прѣслѣждане прѣдъ общитѣ сѣдилища, било противъ църковнитѣ настоятелства, било противъ други лица, които злоупотрѣбаватъ съ църковнитѣ приходи и имущества;
- 12) да отчисляватъ църковнитѣ настоятелства, когато не изпълняватъ усърдно и добросвѣстно своитѣ длъжности;
- 13) при извънредни нужди да разрѣшаватъ на църковнитѣ настоятелства да израсходватъ суми, непрѣдвидѣни въ бюджета имъ;

14) да бдятъ, щото никое църковно настоятелство нито да поржчва, нито да купува св. икони, църковни одежди и утвари, прѣди да дадатъ съгласіето си тѣй, или надлежния архиерейски намѣстникъ;

15) да държатъ подробни списъци (послужни) за свещеницитѣ и еноритѣ, както и за църквитѣ, параклититѣ, епархийскитѣ монастири и за тѣхнитѣ движими и недвижими имущества;

16) да съставятъ инвентаръ за движимитѣ и недвижими имущества на митрополията;

17) да помагатъ на архиерея въ всичко, освѣнъ въ онова, което настоящия законъ и църковнитѣ правила запазватъ лично за архиерейскитѣ;

18) да изпълняватъ всичко, прѣдвидѣно за тѣхъ въ настоящия законъ.

Чл. 120. Епархийския съвѣтъ нѣма право да разглежда дѣла, постѣпили въ канцеларията му изъ мѣста подвѣдомствени на архиерейскитѣ намѣстници, ако тѣ не сж били разгледани отъ послѣднитѣ.

Исключение се прави за тѣжби, отправени противъ самитѣ намѣстници.

Чл. 121. По всички точки, изброени въ чл. 119, архиерея или замѣстникътъ му нѣма право да рѣшава или извършва нищо безъ мѣнїето на епархийския съвѣтъ, и обратно, послѣдния нѣма право да рѣшава или извършва нищо безъ мѣнїето на архиерея или неговия замѣстникъ. Подъ тѣзи условия изпълнителната власть принадлежи всѣкога на архиерея или неговия замѣстникъ.

Глава VI.

Засѣдание и канцелария на епархийскитѣ съвѣти.

Чл. 122. Епархийския съвѣтъ засѣдава въ митрополитския домъ.

Чл. 123. Редътъ, опрѣдленъ въ членове 105—112 за засѣданията на Св. Синодъ, иматъ сила и за епархийскитѣ съвѣти.

Чл. 124. Епархийския архиерей, като прѣдсѣдателъ на съвѣта, ако не се отнася учтиво и безпристрастно къмъ членовѣтъ му и погрѣши противъ чл. 121, послѣднитѣ, подиръ нѣколкократнитѣ учтиви подсѣщанія за исправление, ако не сполучатъ, отнасятъ се до Св. Синодъ. Въ случай че неговия замѣстникъ държи подобно поведение, членовѣтъ на съвѣта му правятъ пристойно потрѣбнитѣ бѣлѣжки; ако не се изправи, отнасятъ се до архиерея.

Чл. 125. Епархийския съвѣтъ има една каса подъ отговорността на касиеръ, избранъ отъ съвѣта измежду членовѣтъ му. Касиерътъ е длъженъ да даде на съвѣта поржчителъ.

Министерството на Изповѣданията провѣрява чрѣзъ ревизоръ смѣткитѣ на епархійскитѣ съвѣти.

Чл. 126. При всѣкой епархійски съвѣтъ има канцелария, която служи сщеврѣменно за канцелария на мѣстния архиерей. Тя състои:

1) отъ единъ главенъ писарь, назначаванъ отъ мѣстния архиерей и потвърждаванъ отъ Св. Синодъ;

2) отъ единъ писарь и единъ писецъ, по възможности съ дияконски чинъ, които служатъ на архиерея като диякони въ врѣме на Богослужение;

3) отъ единъ или двама прислужници.

Въмѣтка. Писарьтъ, писецьтъ и прислужникьтъ се назначаватъ отъ архиерея.

Чл. 127. Всички писма, прошения, и други книжа по дѣла, подлежащи на епархійския съвѣтъ, се надписватъ и отправятъ до мѣстния архиерей, който имъ дава надлежния ходъ.

Чл. 128. Канцеларията на епархійския съвѣтъ е отворена всѣкой присѣственъ денъ въ опредѣлени часове.

Чл. 129. Главния писарь на съвѣта, при помощта на писаря и писеца, върши писмената работа въ канцеларията и отговаря за всѣка нередовностъ и неточностъ по книжата.

Чл. 130. Призовки и обявления по дѣла, подлежащи на разглеждане отъ епархійскитѣ съвѣти, се издаватъ съ печата на съвѣта и подписа на главния писарь.

Глава VII.

Вѣдомство на архиерейскитѣ намѣстници.

Чл. 131. Вѣдомството на архиерейскитѣ намѣстници се простира върху слѣдующитѣ точки:

1) да се грижатъ, щото св. тайнства, църковното правило и другитѣ трѣби да се извършватъ отъ священникитѣ въ повѣренитѣ имъ намѣстничества споредъ установения отъ Св. Православна Църква редъ;

2) да се грижатъ, щото священникитѣ да изпълняватъ добросъвѣстно всички свои длѣжности въ църква и еноритѣ си и да се отнасятъ, както подобава на тѣхния чинъ;

3) да изпълняватъ точно разпореданията на епархійското началство;

4) да увѣдомяватъ своеврѣменно епархійското началство за всѣко религиозно движение, което може да смути мира църковенъ въ намѣстничеството;

5) да посѣщаватъ поне веднѣжъ въ годината еноритѣ въ намѣстничеството, за да изучаватъ по-отблизу състоянието на църквитѣ и тѣхнитѣ свещени принадлежности, поведението на свещеникитѣ и дѣятелността на църковнитѣ настоятелства, както и да се запознаватъ съ нравствено-религиозното състояние на християнитѣ. Подиръ всѣко подобно обикаляне длѣжни сѣ писмено да докладватъ на епархійското началство;

6) да нареждатъ приврѣменно намѣстници на заболѣли или починали свещеници, догдѣ пристигнатъ окончателни разпоредания отъ епархійското началство;

7) да изискватъ съ врѣме отъ църковнитѣ настоятелства бюджетитѣ имъ и да ги прѣдставятъ на епархійското началство за прѣглеждане и утвърждение;

8) да прѣглеждатъ ежегодно приходо-разходнитѣ книжи на църковнитѣ настоятелства и за всѣка нередовностъ да докладватъ на епархійското началство;

9) да получаватъ разни прошения по дѣла, подсждими на духовната власть, при разглеждането на които заедно съ засѣдателитѣ да полагатъ старание за помирение на странитѣ; въ случай на несполука да изслѣдватъ дѣлата и да ги прѣпрачатъ на епархійското началство. Не се допуска опитъ за помирение на дѣла за незаконни бракове и спорове между свещеници и християни по изпълнение на трѣби;

10) да раздаватъ получаванитѣ отъ епархійското началство, по означенитѣ въ чл. 134 цѣни, позволителни за вѣнчаване, вули, вѣнчални и крѣщални свидѣтелства;

11) да прѣдставляватъ ежемѣсечно на епархійския съвѣтъ смѣта за приходитѣ и разходитѣ на намѣстничеството;

12) да държатъ инвентаръ за вещитѣ на намѣстничеството, прѣписъ отъ който да изпрачатъ на епархійското началство.

Глава VIII.

Засѣдания и канцелария на архиерейскитѣ намѣстничества.

Чл. 132. Кога има да се разглеждатъ дѣла (чл. 131 ал. 9) въ архиерейското намѣстничество, намѣстникьтъ по свое усмотрѣние приглашава най-малко двоица отъ градскитѣ или селскитѣ свещеници, като засѣдатели. За всѣко подобно засѣдание се държи протоколъ, който сѣ подписва отъ архиерейския намѣстникъ и присѣствувалитѣ свещеници.

Чл. 133. При всѣко архиерейско намѣстничество има канцелария, състояща отъ по единъ писарь и прислужникъ, назначавани отъ епархийския архиерей по прѣдставление на архиерейския намѣстникъ.

Глава IX.

Приходи и разходи на епархийскитѣ съвѣти.

Чл. 134. Приходите на епархийскитѣ съвѣти сж:

- 1) отъ вули, давани по 12 лева;
- 2) отъ кръщални свидѣтелства, давани по 20 стотинки;
- 3) отъ свидѣтелства за вули, давани по 20 стотинки;
- 4) отъ вѣнчални свидѣтелства, давани и на двамата съпрузи по едно, за всѣко свидѣтелство по 50 стотинки;
- 5) отъ бракоразводни писма за всѣко отъ 10 до 200 лева;
- 6) отъ ржеописни кръщални свидѣтелства на лица, неснабдени съ печатни кръщални свидѣтелства, по 20 стотинки;
- 7) прѣписи отъ кръщални и вѣнчални свидѣтелства по 20 стотинки;
- 8) прѣписи отъ бракоразводни писма по 2 лева;
- 9) потвърждение на всѣки подписъ по 1 левъ;
- 10) глобение духовни лица (въ размѣръ, опрѣдленъ отъ епархийския съвѣтъ);
- 11) отъ такса за прѣписи отъ протоколи, рѣшения и пр., споредъ както взематъ окръжнитѣ сѣдилища.

Чл. 135. Вулитѣ, свидѣтелствата за вули, кръщалнитѣ и вѣнчалнитѣ свидѣтелства, носещи печата на Екзархията, се изпращатъ отъ Министерството на Изповѣданията до митрополиятѣ.

Кочанитѣ на всички тия документи, въ края на всѣка година, се прибиратъ и запазватъ въ архивата на епархийскитѣ съвѣти.

Чл. 136. Разноскитѣ на епархийскитѣ съвѣти годишно сж:

- 1) за архиерейски протосингелъ отъ 2400 до 4200 лева;

Бѣлѣжка. Размѣрътъ на заплатата протосингелска се опрѣдѣля отъ Св. Синодъ по прѣдставление отъ мѣстния архиерей.

- 2) за четире члена на съвѣта по 300 лева;
- 3) за касиеринъ 300 лева;
- 4) за главенъ писарь отъ 1980 до 3000 лева;
- 5) за писарь отъ 960 до 1680 лева;
- 6) за писецъ отъ 600 до 1200 лева;
- 7) за прислуга до 1080 лева;
- 8) за канцеларски разноски отъ 800 до 1200 лева;
- 9) за библиотека по 100 лева;

- 10) за извънредни по 200 лева;

- 11) за пътни на епархийскитѣ избиратели по 20 ст. на километъръ;

- 12) за архиерейскитѣ намѣстници всѣкому отъ 360 до 600 лева;

- 13) за обикаляне на намѣстника по околията 200 лева;

- 14) за писарь на намѣстника отъ 720 до 1200 лева;

- 15) за прислужникъ при сжция 300 лева;

- 16) за канцеларски при сжция 200 лева;

- 17) (Законъ отъ 7 февруари 1900 год.). За обикаляне околията, въ която е центърътъ на епархийското управление, както и другитѣ части на епархията 400 лева.

Бѣлѣжка. (Законъ отъ 22 априли 1897 год.) Въ случай на нужда, Св. Синодъ увеличава броя на писаритѣ или писцитѣ при епархийскитѣ съвѣти и архиерейскитѣ намѣстничества съ заплатата, прѣдвидѣна въ алинеи 5, 6 и 14 на тоя (136) членъ.

(Законъ отъ 7 февруари 1900 год.). Заплатитѣ на главнитѣ писари, писаритѣ и писцитѣ при епархийскитѣ духовни съвѣти, както и на писаритѣ при архиерейскитѣ намѣстничества, които въ продължение на петъ години непрѣкъсната служба не сж били повишавани, увеличава се по право въ края на този периодъ: за главнитѣ писари съ 10%, а за другитѣ съ 5%.¹⁾

Чл. 137. Два мѣсеци прѣди изтичане на годината всѣки епархийски съвѣтъ прѣдставя на Св. Синодъ проектъ на бюджетъ за слѣдующата година, който, слѣдъ като прѣгледа и одобри, внася въ Министерството на Изповѣданията за утвърждение.

Чл. 138. Всѣка година прѣзъ м. априли най-късно касиерътъ прѣдлага на разглеждане отъ епархийския съвѣтъ отчета за изтеклото бюджетно упражненіе, върху който съвѣтътъ се произнася съ постановление. Отчетътъ, подписанъ отъ касиера, а постановлението отъ съвѣта, ставатъ въ три екземпляра, по единъ отъ които се съхранява въ дѣлата на касиера, по единъ се изпраща на Св. Синодъ за свѣдѣние и по единъ заедно съ всички книжа и оправдателни документи въ Министерството на Изповѣданията.

Чл. 139. Архиерейскитѣ намѣстници сж длъжни да внасятъ ежемѣсечно въ епархийския съвѣтъ приходи отъ израсходванитѣ цѣнни книжа, слѣдъ като изплатятъ заплатитѣ на служащитѣ при канцеларията и станалитѣ канцеларски разноски.

Чл. 140. Ежегодишния прѣзбитъеъ отъ епархийскитѣ каси се употрѣбява за изплащане разходитѣ на онѣзи епархийски съвѣти, които иматъ недоимъкъ, и за съставяне фондъ за пенсии и помощи на свещеницитѣ.

¹⁾ Стария текстъ на тази алинея (Законъ отъ 22 априли 1897 год.). Заплатитѣ на главнитѣ писари при епархийскитѣ духовни съвѣти, които въ продължение на петъ години непрѣкъсната служба не сж били повишавани, се увеличава по право, въ края на тоя периодъ съ 10%.

Чл. 141. Наемът за помѣщение на митрополитѣ и архиерейскитѣ намѣстничества се изплаща отъ държавното съкровище. Така сжщо на държавна смѣтка се построяватъ и поправятъ митрополитѣ и помѣщенията на архиерейскитѣ намѣстничества.

Глава X.

Права и длъжности на енорийскитѣ свещенници.

Чл. 142. Енорийскитѣ свещенници иматъ слѣдующитѣ права и длъжности:

1) редовно да извършватъ ежедневно църковно правило и да отслужватъ съ подобающето благочиние Божествената литургия въ опрѣдѣленитѣ отъ църковния уставъ дни, както и въ народнитѣ празници;

2) да проповѣдватъ въ църква Словото Божие или да прочитатъ слова, одобрени отъ духовното началство;

Бѣльжска. На мирянинъ не се позволява, безъ разрѣшение отъ надлежната духовна, власть да проповѣда въ църква или при други църковни тържества. Ако си допустне нѣкой да направи това, свещенослужителтъ въ името на закона го приканва да прѣкъсне; въ случай на упорство, свещенослужението се продължава и се призовава мѣстната гражданска власть да отстрани смутителя. Слѣдъ отпускъ же на църква съставя се актъ за станалото и се прѣпраща на надлежната власть, за да прѣдаде виновника подъ сждъ.

3) щомъ се поканятъ да извършатъ нѣкоя църковна трѣба, задължени сж да удовлетворятъ просбата на поканителя;

4) да бдятъ за чистотата и благолѣшието на храмоветѣ, както и за доброто състояние на одеждитѣ, книгитѣ и другитѣ църковни утвари;

5) да съвѣтватъ енорияшитѣ си да бждатъ милостиви, като не се съжиятъ да даватъ помощта си на бѣднитѣ и немощнитѣ;

6) да не посѣщаватъ, както тий, така и други духовни лица, кръчми, кафенета и други питейни продавници;

7) да не отиватъ въ друго намѣстничество или епархия безъ писмено разрѣшение отъ непосредственото си духовно началство;

Бѣльжска. Подъ сжщото задължение подпадатъ дияконитѣ и другитѣ монашествующи лица.

8) свещеникъ, дияконъ или други монашествующи лица, като отидатъ въ митрополитския градъ или въ сѣдалището на нѣкое намѣстничество отъ друга епархия, длъжни сж да се прѣдставятъ прѣдъ мѣстната духовна власть съ потрѣбното отнустително писмо, длъжни сж такожде да се прѣдставятъ било въ митрополията, било въ намѣстничествата на епархията, подъ вѣдѣнието на които тий се намиратъ, колчемъ отидатъ въ тѣхнитѣ сѣдалища;

9) да запазватъ въ редъ и често да прѣговарятъ разнитѣ заповѣди и распоредания, които получаватъ отъ духовната власть. Така сжщо сж длъжни да съхраняватъ вулитѣ и конията отъ всички писма по своята служебна дѣятелностъ;

10) да държатъ метрически книги за кръщение, вѣнчание и погребение по форма, опрѣдѣлена отъ Св. Синодъ.

Чл. 143. Свещенослужители, които се отличатъ съ дълговрѣменна и безукоризнена дѣятелностъ по църковното управление, или съ усърдно и просвѣтително служение между паството си, или съ полезна литературна дѣятелностъ, се награждаватъ съ църковни офикии или съ другъ знакъ за отличие (чл. 100, ал. 16).

Чл. 144. Енорийскитѣ свещенници се поддържатъ отъ добавъчното възнаграждение, давано отъ държавата, и отъ случайнитѣ приходи, добивани за извършване разнитѣ трѣби.

* Чл. 145. Добавъчното възнаграждение на енорийскитѣ свещенници по селата е 480 лева въ годината, въ околийскитѣ и други градове — 600, а въ окръжнитѣ — 720 лева.

Бѣльжска. Възнаграждението на свещеницитѣ, свършивши духовни училища, въ селата е 720, въ околийскитѣ и други градове — 960, а въ окръжнитѣ — 1080 лева.

Чл. 146. Случайнитѣ приходи на свещеницитѣ отъ разнитѣ трѣби се опрѣдѣлятъ отъ долуизложената такса:

а) за кръщение	л.	1.—
б) „ вѣнчание	„	12.—
в) „ голѣмо опѣло	„	6.—
г) „ малко опѣло до 15 години	„	3.—
д) „ елеосвещение на всѣки свещеникъ по	„	1.—
е) „ водосветъ по покана по	„	—50
ж) „ служба по	„	3.—
з) „ парастасъ по	„	—40
и) „ бабина вода по	„	—40
к) „ очистителна вода по	„	—50

Чл. 147. Въ случай, че единъ християнинъ призове за извършване на една трѣба, освѣнъ енорийския свещеникъ и други свещенници, послѣднитѣ сж длъжни да отидатъ, но и християнинтъ е длъженъ да ги възнаграждава отдѣлно.

Глава XI.

Вѣдомство на църковнитѣ настоятелства.

Чл. 148. Дѣятелността на всѣко църковно настоятелство се простира върху слѣдующитѣ точки:

*) Въ Кларъ отъ 23 Октомври 1954 г. номер № 7 — Чл. 145 измѣненъ. Додѣловното възнаграждение на енорийскитѣ свещенници свършва съ сумата на свършени самонарѣдъ въ селата е 600 л. въ окръжнитѣ и др. градове 720 лева а въ окръжнитѣ 1840 г. записано. Заблѣжка: Свършенишнитѣ въ селата 840, въ окръжнитѣ 1080 л. а въ окръжнитѣ 1200 л. по измѣно.

1) щомъ се утвърди на длъжността си, приема съ описъ всички църковни принадлежности и имоти, движими и недвижими, както и всички книги и владала на послѣднитѣ. Този описъ, подписанъ отъ членоветѣ на бившето и новото настоятелство, се съставя въ два екземпляра, отъ които единия остава въ църковната архива, а другия се изпраща до епархийското началство.

Настоятелствата же, подвѣдомствени на архиерейскитѣ намѣстници, изпращатъ и на послѣднитѣ прѣписъ отъ описа;

2) разгледва заедно съ комисията (чл. 86) двѣгодишнитѣ смѣтки на старото настоятелство и резултата вписва въ протоколната книга, гдѣто се подписватъ всички присѣтствующи, членоветѣ на старото и новото настоятелство, както и ония на комисията. По единъ екземпляръ отъ този протоколъ, подписани такожде отъ всички, се изпраща на надлежния архиерей и на архиерейския намѣстникъ. Въ случай, че настоятелството неправилно е разнесло сумитѣ, прѣдвидѣни въ бюджета, или е злоупотрѣбило съ църковнитѣ имоти, епархийското началство се разпорежда за прѣдаването му въ сѣдъ;

3) грижи се да снабдява, слѣдъ прѣдварителното разрѣшение на епархийското началство, църквитѣ съ св. икони и други принадлежности, потрѣбни за Богослужението;

4) гдѣто нѣма църква, настоятелството се грижи за съграждането на такава или на параклисъ;

5) грижи се за съграждане параклисъ и стая при общитѣ гробща, както и за ограждането и чистотата на послѣднитѣ;

6) настояватъ прѣдъ мѣстнитѣ граждански власти, да не допускатъ откриването на питейни или увеселителни заведения около църковната сграда на разстояние 200 метра;

7) уславя за църквата клисаръ и пѣвци, годишната плата на които се прѣдвижда въ бюджета;

8) настоятелствата при градскитѣ църкви сж длъжни да поддържатъ и по единъ дяконъ за послѣднитѣ;

9) отдава на търгъ подъ наемъ църковнитѣ недвижими имущества и прихода имъ вписва въ надлежната приходна книга;

10) получава, по дарение или завѣщание, движими и недвижими имущества въ полза на църквата;

11) съставлява прѣзъ м. октоври бюджета за прихода-разхода на църквата и го изпраща по надлеженъ редъ на утвърждение отъ епархийския съвѣтъ;

12) вѣнъ отъ прѣдвидѣнитѣ въ бюджета разноси, настоятелството не може да разнася повече освѣнъ слѣдъ разрѣшение отъ епархийското началство (чл. 119, ал. 13);

13) грижи се за редовното употрѣбление на църковнитѣ приходи съгласно бюджета;

14) записва въ особна книга, навѣрвена и скрѣпена съ печата на епархийския съвѣтъ или на архиерейския намѣстникъ, всички църковни приходи и разходи съ обозначение датата, когато сж приети приходитѣ или сж станали разходитѣ.

Чл. 149. За да иматъ сила рѣшенията на църковнитѣ настоятелства, трѣбва да сж вземени съ вишегласие въ засѣдание;

За купуване, продаване, или замѣняване църковни имоти, за построяване или поправяне църковни сгради, настоятелствата сж длъжни да правятъ мотивирано постановление и да изискватъ прѣдварително отъ епархийското началство разрѣшение.

Чл. 150. Църковнитѣ приходи сж слѣдующитѣ:

- 1) отъ църковни имоти;
- 2) отъ суми завѣщани на църквата;
- 3) отъ продажба на столоветѣ (троне) въ църквата;
- 4) отъ два дискоса (отъ които единия е за сиромаси);
- 5) отъ продажба на восчениитѣ свѣщи;
- 6) отъ кръщалнитѣ свидѣтелства, давани на новокръстениитѣ дѣца полилеи; отъ кръщавка въ къщи безъ особна нужда; отъ вѣнчание въ къщи; отъ кола за прѣнасяне мъртавци, — споредъ такса, съставена отъ мѣстното църковно настоятелство и одобрена отъ епархийското началство.

Чл. 151. Запрѣтено е на частни лица да правятъ и продаватъ каквито и да било свѣщи за употрѣбление при обществено и частно Богослужение.

Въ митрополитския градъ и въ сѣдалището на архиерейскитѣ намѣстничества се учрѣждаватъ и управляватъ отъ мѣстнитѣ църковни настоятелства по една ливница за правене свѣщи отъ чистъ воскъ. Отъ тая ливница купуватъ восчени свѣщи настоятелствата на всички църкви, които се намиратъ въ прѣдѣлитѣ на митрополитския градъ или архиерейскитѣ намѣстничества.

Свѣщитѣ, които се правятъ въ тѣзи ливници, трѣбва да сж отъ чистъ воскъ и да носятъ приетия отъ Св. Синодъ знакъ.

Чл. 152. Църковнитѣ настоятелства, заведующи ливницитѣ, продаватъ св. икони и шампи, прѣдзначени за употрѣбление въ домоветѣ на православнитѣ.

Чл. 153. Църковнитѣ настоятелства разходватъ църковнитѣ приходи за слѣдующитѣ нужди:

1) за восъкъ, елей, вино, просфори, тимиама, църковни одежди, богослужебни книги, метрически книги и други църковни принадлежности;

2) за подържане и поправки на църквата и нейнитѣ имоти;

3) за украсение на църквата;

4) за заплата на единъ дияконъ, при градскитѣ църкви, на пѣвцитѣ и други служители;

5) за милостина и други благотворителни цѣли.

Чл. 154. Излишъкътъ отъ църковнитѣ приходи се дѣли на три части, едната отъ които се внася чрѣзъ епархийското началство въ Министерството на Изповѣданията за усилване пенсионния фондъ за свещеницитѣ; втората се внася по сщия каналъ за издържането на духовнитѣ училища, а третата служи за съставление на църковния капиталъ, оставенъ подъ лихва въ мѣстнитѣ земледѣлчески каси подъ вѣдѣние на църковнитѣ настоятелства.

Чл. 155. При всѣка църква има протоколна книга, въ която се записватъ подъ редъ всички рѣшения на църковнитѣ настоятелства, както и протоколитѣ по прѣгледване смѣткитѣ имъ (чл. 148, ал. 2).

Освѣнъ горната има още една подвезана книга, въ която се записватъ имената на благодѣтели на църквата, както имената на ония църковни настоятели, които епархийското началство, при провѣряване смѣткитѣ имъ, намѣри, че сж се отличили съ честно и усърдно служене. Имената на всички тия така записани се споменуватъ въ църква на Недѣля Православия.

Глава XII.

Вѣдомство на монастирскитѣ началства.

Чл. 156. Кржгътъ на вѣдомството на всѣко монастирско началство се простира върху слѣдующитѣ точки:

1) монастирското началство бди, щото братята да се съобразяватъ съ древнитѣ правила на монашеството, както и да се изпълняватъ точно църковнитѣ правила, монастирския уставъ и распореданията на духовната власть;

2) назначава на послушание монастирскитѣ братя, съобразно способноститѣ и силитѣ имъ;

3) постритва послушникъ и послушница въ монашески чинъ слѣдъ прѣдварително разрѣшение отъ надлежната духовна власть;

4) стараетъ се да се запазва въ добро състояние монастирското здание, църквата, метоситѣ и въобще монастирския имотъ;

5) грижи се да се набавя о врѣме монастирътъ съ нуждитѣ продоволствия;

6) дава на търгъ подъ наемъ монастирскитѣ имоти, когато намѣри за нужно и износно;

7) прибира о врѣме монастирскитѣ приходи и, слѣдъ надлежно разрѣшение отъ духовното началство, внася излишъцитѣ въ кредитни учрѣждения;

8) два мѣсеца прѣди края на годината съставя бюджетъ за монастирския приходо-разходъ и го изпраща на надлежната духовна власть за утвѣрждение;

9) вѣнъ отъ прѣдвидѣнитѣ въ бюджета разходи, монастирското началство не може да разнася никакви суми безъ прѣдварително разрѣшение отъ надлежната духовна власть;

10) сключва въ края на всѣка година годишнитѣ си смѣтки, дава на братството отчетъ по тѣхъ и, заедно съ оправдателнитѣ документи, ги изпраща до надлежната духовна власть;

11) държи опись на всички движими и недвижими монастирски имущества;

12) (законъ отъ 22 априли 1897 год.) безъ разрѣшение отъ Св. Синодъ нѣма право да продава, замѣнява или подарява монастирски имущества, както и да сключва каквито и да било заеми;¹⁾

13) има право да получава по завѣщание и дарение движими и недвижими имущества въ полза на монастиря;

14) прибира, като законно монастирско наслѣдство, съгласно църковнитѣ правила, движимото и недвижимо имущество, останало слѣдъ смъртъта на монастирскитѣ братя.

Бѣлтъжка. Желаящитѣ да постъпятъ въ монашески чинъ и да се причислятъ къмъ братството на нѣкоя обитель, длъжни сж прѣди пострижението си да распоредятъ, по волята си и споредъ закона, своитѣ имущества, а каквото се намѣри слѣдъ смъртъта имъ остава въ полза на монастиря.

Чл. 157. Никакви мѣрки не се изпълняватъ, прѣди да бжде взето по тѣхъ въ засѣдание надлежно рѣшение. По този начинъ съборнитѣ старци не могатъ да вършатъ нищо безъ мнѣнието на игумена, и послѣдния — безъ мнѣнието на старцитѣ.

Чл. 158. По опрѣдѣление отъ Св. Синодъ часть отъ монастирскитѣ приходи се отдѣля за подържане стипендианти въ духовни училища и за подготвяне художници по църковната живопись, рѣзба, ржеодѣлне и др.

Чл. 159. Прѣдвидѣнитѣ въ настоящия уставъ узаконения иматъ сила и за дѣвическитѣ монастири.

¹⁾ Стария текстъ на ал. 12. Безъ разрѣшение отъ Св. Синодъ нѣма право да продава, замѣнява или подарява монастирски имущества.

Съждение и наказание на духовнитѣ лица.

Чл. 160. За граждански искове и углавни дѣла духовнитѣ лица се съдятъ отъ общитѣ съдилища.

Чл. 161. Съдебнитѣ власти, както и гражданскитѣ, сж длъжни да увѣдомяватъ епархийското началство или архиерейскитѣ намѣстници, колчемъ прѣдстои да призоваватъ нѣкое духовно лице.

Чл. 162. Гражданскитѣ съдилища, прѣди да приведатъ въ изпълнение рѣшението си противъ виновно духовно лице, съобщаватъ на духовното му началство обстоятелствата на дѣлото и произнесената присъда, слѣдъ което това началство извършва, ако е потребно, нуждитѣ разпореждания, съгласно църковнитѣ правила.

Чл. 163. Духовнитѣ лица теглятъ прѣдварителния си затворъ тамъ, гдѣто надлежната духовна власть опрѣдѣли. Срѣдства за прѣхрана на подобни затворници се даватъ отъ Правителството на общи основания.

Чл. 164. За грѣшки и прѣстѣпления, извършени противъ църковнитѣ правила, настоящия уставъ, своитѣ обязанности и противъ разпорежданията на началството ся, се съдятъ: архиерейтѣ първоначално и окончателно отъ Св. Синодъ, другитѣ же духовни лица първостепенно отъ надлежната епархийска власть, а апелативно и окончателно отъ Св. Синодъ.

При възбуждане дѣла за подобни грѣшки и прѣстѣпления, обвинителитѣ и свидѣтелитѣ трѣбва да бждатъ отъ православно изповѣдание и съ неопорочено поведение.

Чл. 165. Наказанията, които се налагатъ отъ надлежнитѣ църковни власти сж слѣдующитѣ:

- а) бѣдѣжка;
- б) жьрене;
- в) глоба;
- г) аргосване (съ лишение отъ цѣлото добавъчно вознаграждение и отъ случайнитѣ приходи — въ размѣръ опрѣдѣленъ отъ епархийския съвѣтъ);
- д) ограничение въ монастирь;
- е) лишение отъ офикия;
- ж) прѣставане отъ длъжностъ;
- з) низвержение;
- и) отлучение въ случаитѣ, прѣдвидѣни отъ църковнитѣ правила;
- к) заплащане въ двоенъ размѣръ количеството, взето повече отъ опрѣдѣлената такса за извършване свещенитѣ трѣби.

Бѣлѣжка. Половината отъ това количество се повръща на лицето, отъ което е била надзета, а другата половина остава въ полза на епархийската каса.

Чл. 166. Присъда за прѣставане отъ длъжностъ съ или безъ низвержение се издава противъ духовнитѣ лица, освѣнъ въ прѣдвидѣнитѣ отъ църковнитѣ правила случаи, но и за слѣдующитѣ прѣстѣпления:

а) ако е сторило или подѣйствувало нѣщо противъ цѣлостта и основнитѣ закони на Държавата или на Българската Църква;

б) ако злото му поведение противъ църковнитѣ правила и гражданскитѣ закони е станало вече съблазнь и е прѣдизвикало общо порицание и живъ ропотъ.

Бѣлѣжка. Рѣшенията на епархийскитѣ съвѣти за низвержение духовно лице не се привеждатъ въ изпълнение, прѣди да бждатъ прѣгледани и утвърдени отъ Св. Синодъ.

Чл. 167. На изброенитѣ въ чл. 166 наказания подлежатъ и ония духовни лица, които занимаватъ държавна служба, съ тая разлика, че, когато бждатъ осждени на аргосване, губятъ частъ отъ заплатата си въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ надлежната духовна власть.

Чл. 168. Духовнитѣ лица за дѣяния, извършени при изпълнение своитѣ обязанности, се теглятъ подъ отговорностъ прѣдъ надлежната духовна власть.

Въ случай че извършеното дѣяние е наказуемо и отъ гражданскитѣ закони, провиненитѣ лица оставатъ отговорни и прѣдъ общитѣ съдилища.

Чл. 169. Когато нѣкое духовно лице прояви начало на зло поведение, прѣдстоящата му духовна власть отечески го увѣщава, за да се вразуми и повърне въ пхтя на длъжноститѣ си. Въ случай на непоправимостъ, постѣпва се съ него съгласно съ чл. 166, ал. б.

Чл. 170. Подлежатъ на съдъ и наказание за извършени прѣстѣпления и ония духовни лица, противъ които е имало прѣдавена отъ частни лица тѣжба, но оттеглена по слѣдствие помирение или други причини.

Чл. 171. Осжденото на праздностъ отъ епархийския съвѣтъ духовно лице прѣстава да свещенодѣйствува отъ часа, въ който му се съобщил присъдата, макаръ и да заяви, че ще подаде на Св. Синодъ въззивна жалба. Ако срокътъ на праздността изтече, прѣди да се произнесе Св. Синодъ върху въззивната му жалба, осждения по право подхваща отново да изпълнява длъжността си.

Чл. 172. Не подлежатъ на апелация ония рѣшения на духовната власть, съ които се осжда едно повинно духовно лице на праздностъ до 15 дни.

Печати на църковнитѣ власти.

Чл. 173. Всяка църковна власть въ Княжеството има свой особенъ печатъ кржглеста форма, съ изображение на срѣдата и надписъ наоколо както слѣдва:

1) на Св. [Синодъ, въ срѣдата трикуполна църква; наоколо: *Св. Синодъ на Българската Църква*;

2) на архиепископъ, въ срѣдата митра, патерица и кръсть; наоколо: еди-кой си митрополитъ и името му;

3) на епархийскитѣ съвѣти, въ срѣдата кръсть, наоколо: еди-кой си епархийски духовенъ съвѣтъ (наприм. *Софийскій Епархийски Духовенъ Съвѣтъ*);

4) на архиепископскитѣ намѣстници, въ срѣдата кръсть, наоколо: еди-кой си архиепископски намѣстникъ (напр. *Трънскій Архиепископски Намѣстникъ*);

5) на епархийскитѣ свещеници, въ срѣдата кръсть, наоколо: еди-кой си епархийски свещеникъ (наприм. *Бобошевскій Епархийски Свещеникъ*);

6) на църквитѣ, въ срѣдата изображение на светеца имъ, наоколо името на светеца и името на града или селото (напр. *Храмъ Св. Николая, София*);

7) на монастыритѣ, въ срѣдата изображението на светеца имъ, наоколо името на монастыря (напр. *Монастиръ Троянскій*).

Общи наредби.

Чл. 174. За подържането на Екзархията и Св. Синодъ, Княжеското правителство внася ежегодно въ Екзархийския ковчегъ една сума съразмѣрно съ броя на вѣнчилата въ епархиитѣ у Княжеството, като се смѣта по 40 стотинки на вѣнчило.

Чл. 175. Два мѣсеца прѣди изтичане на годината се прѣглежда Екзархийския бюджетъ отъ Св. Синодъ. Сжщия прѣглежда и Екзархийскитѣ смѣтки.

Чл. 176. Епархийскитѣ архиепископи и тѣхнитѣ помощници епископи (чл. 47) получаватъ отъ държавното съкровище годишно възнаграждение споредъ бюджета.

Чл. 177. На Синодалнитѣ членове се дава отъ Екзархийския ковчегъ опрѣдѣлена годишна придажба на възнаграждението.

Чл. 178. Когато се появи нужда отъ помощта на гражданската власть, послѣдната, по прѣдставление на църковната власть, привежда въ изпълнение основанитѣ на настоящия законъ тѣхни распорѣждания.

Чл. 179. Никое духовно лице не може да се назначи на държавна служба безъ прѣдварително разрѣшение на прямото му началство.

Чл. 180. Никакво видоизмѣнение или отиѣнение на настоящия уставъ и никакви други наредби по църковното управление въ Княжеството, противни на този уставъ, не може да се прѣдприематъ безъ прѣдварително взаимно споразумѣние на Св. Синодъ съ Министерството на Изповѣданията.

Чл. 181. Ученицитѣ, свършили духовнитѣ училища въ Княжеството и други лица съ богословско образование, които пожелаатъ да постъпятъ въ духовното поприще, се освобождаватъ отъ военната повинность, ако до 27-та си годишна възраст се ржкоположатъ.

Чл. 182. (Законъ отъ 22 Априлий 1897 год.). Чиновницитѣ и учителитѣ подъ вѣдомството на Българската Църква иматъ право да получаватъ пенсия по опрѣдѣленитѣ отъ закона за пенситѣ на чиновницитѣ и учителитѣ, условия.

При опрѣдѣление пенситѣ се считатъ годинитѣ прослужени по кое и да е вѣдомство отъ освобождението насамъ. Желаящитѣ да добиятъ пенсия сж длъжни прѣдварително да внесатъ припадащата сума удържки, заедно съ сложната лихва 7% за годинитѣ, прѣзъ които не имъ сж били направени.

Прослуженитѣ прѣди освобождението на България години се броятъ за даване пенсия, ако сж прѣбарани въ учителска служба при нѣкое българско училище.¹⁾

Чл. 183. Положенията, установени отъ Св. Синодъ въ засѣданието му отъ 4 януарий 1891 година, протоколъ № 69, оставатъ въ сила и занаярѣдъ.²⁾

¹⁾ Стария текстъ на чл. 182. Служащитѣ въ канцеляриитѣ на църковнитѣ учрѣждения мирски и духовни лица иматъ всички права и задължения, прѣдвидѣни за гражданскитѣ чиновници въ закона за пенситѣ.

²⁾ Рѣшение на Св. Синодъ взето въ засѣданието му отъ 4 януари 1891 год., протоколъ № 69.

Освѣтъ прѣдвидѣнитѣ въ Екзархийския Уставъ права Св. Синодъ и Синодалнитѣ Архиепископи и слѣдующитѣ права:

1) При дохождането на Синодалнитѣ Архиепископи въ Столицата, за да участвуватъ въ засѣданията на Св. Синодъ, не е нужно да се иска прѣдварително разрѣшение отъ мѣстния архиепископъ.

2) Догдѣто траятъ Синодалнитѣ засѣдания, Св. Синодъ било въ тѣло, било въ лицето на прѣдсѣдателя си или прѣдсѣдателствующия има право да отслужва въ Столичната Катедрална църква при тържествени църковни и народни празници Божествена литургия, молебни, панихиди и водосветъ безъ прѣдварително разрѣшение отъ страна на Епархийския архиепископъ, който е длъженъ да прави потребнитѣ въ тоя случай распорѣждания и улеснения.

Чл. 184. Екзархийския Уставъ, приспособенъ въ Княжеството, утвърденъ съ указъ отъ 4 февруари 1883 година, № 82, законътъ за изменение нѣкои членове отъ Екзархийския Уставъ, утвърденъ съ указъ отъ 15 декември 1890 година, № 80, и законътъ за изменение чл. чл. 3, 6 и 8 отъ послѣдния, утвърденъ съ Указъ отъ 1891 година, № 98, и всички други закони, наредби и разпореджания, противни на настоящия Уставъ, се отменяватъ, щомъ този послѣдния влѣзе въ сила.

3) Синодалнитѣ архиереи, било всички въ тѣло, било всѣки отдѣлно не могатъ да извършватъ въ Столицата и въ дѣлата Софийска епархия никаква трѣба, за което и да било частно лице, безъ прѣдварително съгласие на Софийския митрополитъ. Изключение отъ това правило се допуца, само когато прѣдлежи да се извърши нѣкой църковенъ обредъ или тайнство за Господаря въ страната и семейството Му.

4) Горнитѣ положения иматъ задължителна сила и за другитѣ Прѣосвещени архиереи въ Княжеството, въ епархитѣ на които би се случило да засѣдава Св. Синодъ.

Законъ

за прибавление часть шеста къмъ Екзархийския Уставъ, приспособенъ въ Княжеството, както и за допълнение и изменение нѣкои членове отъ сщия Уставъ.

(Вотиранъ и приетъ отъ IX обикновено Народно Събрание, първа редовна сесия въ XL-то му засѣдание, държано на 24 февруари 1897 год., утвърденъ съ Височайши Указъ отъ 21 мартъ сщца година подъ № 46 и публикуванъ въ Държавния Вѣстникъ брой 85, отъ 22 априли 1897 год.).

ЧАСТЪ ШЕСТА.

Б р а к о в е .

Глава I.

Условия за законенъ бракъ.

Чл. 185. Браковетѣ се прѣдшествуватъ отъ годеежъ, който има сила прѣдъ духовната власть, само когато е извършенъ въ присѣствието на достопочтени свидѣтели при участието на енорийския свещеникъ.

Чл. 186. При извършване на брака трѣбва да се пазятъ слѣдующитѣ условия:

1) (Законъ отъ 7 февруари 1900 год.). Момъкътъ да е навършилъ 19 години, а момата — 17 години.¹⁾

Бѣлтъжка. (Законъ отъ 7 февруари 1900 год.). Въ извънредни случаи, Св. Синодъ може да разрѣши встъпването въ бракъ и въ по-ранна възраст.

2) да се не намиратъ младитѣ въ сродство забранено отъ Църквата;

3) да иматъ съгласието на родителитѣ си;

¹⁾ Стария текстъ на пунктъ 1 отъ чл. 186: Момъкътъ да е навършилъ 20 години, а момата — 18 години.

Бълъжка. Слѣдъ трикратното приканване и молба на младежитѣ, ако родители имъ не дадатъ съгласието си за тѣхното бракосъчетание, енорийския свещеникъ изслѣдва причинитѣ на това отказване и долага на надлежното духовно началство, което, ако намери, че отказването на родителитѣ произлиза отъ инатъ или други неуважителни причини, издава своето благословение за бракосъчетанието на младитѣ.

- 4) да не се намиратъ въ брачни връзки съ други лица;
- 5) да не страдаятъ отъ лудостъ, епилепсия, идиотство (слабоумие) или сифилисъ;
- 6) да изказатъ взаимно съгласие при вѣнчанието;
- 7) да сж снабдени съ крѣщални свидѣтелства;
- 8) да не сж осждени на безбрачие отъ духовенъ сждъ.

Глава II.

Причини за разторжение на законни бракове.

Чл. 187. Законносклученитѣ бракове се разторгватъ по една отъ слѣдующитѣ причини:

- 1) когато мъжътъ отсъствува четири години съ неизвѣстно мѣстожителство или съ извѣстно, но не праща срѣдства за прѣхрана на жена си;

Бълъжка а). Въ първия случай духовното началство разпитва чрѣзъ сродници и познайници за мѣстожителството на отсъствующия; въ случай че не узнае нищо, подирва го чрѣзъ „Държавенъ Вѣстникъ,“ и, ако до три мѣсеци подиръ това не се обади, изпълнява прозбата за разводъ;

Бълъжка б). Женитѣ на войницитѣ сж длъжни да чакатъ мъжетѣ си, докато тѣ се намиратъ на военна служба;

- 2) когато едното отъ бракосъчетанитѣ лица наруши светостъга на брака чрѣзъ прѣлюбодѣяние;

Бълъжка а). Самопризнанието на обвиняемото лице въ прѣлюбодѣяние само тогава може да се уважи, когато обвинението се докаже обстоятелствено отъ други лица и когато нѣма причини да се прѣдполага, че искания разводъ е въ полза на обвиняемата страна.

Бълъжка б). Виновната страна за развода, произнесенъ по причина на прѣлюбодѣяние, не се допуска да встъпи въ бракъ съ съучастника въ прѣстѣпленieto.

- 3) а) когато едно отъ бракосъчетанитѣ лица се прѣдаде на отчаяно пиянство и, послѣдствие на това, разпилѣва имота си и разсипва къщата си; б) когато единъ отъ съпрузитѣ буйствува, безчеловѣчно се отнася, изтезава и бие немилостиво другаря си; в) когато единъ отъ съпрузитѣ заплашва съ убийство, като посѣга по каквѣто и да било начинъ върху живота на другаря си;

- 4) когато мъжътъ се обвини и докаже въ противоестествено сближение съ жена си;

- 5) когато единъ отъ съпрузитѣ стѣснява религиозната свобода на православния си другаръ и го насилва да встъпи въ неговото изповѣдание;

- 6) когато едно отъ бракосъчетанитѣ лица, вслѣдствие на естественъ недостатокъ, освидѣтелствуванъ по медицински редъ, е неспособно да извършва съпружескитѣ си обязанности;

Бълъжка. Когато неспособността за браченъ животъ не произлиза отъ естественъ недостатокъ, а е случайна и, въ продължение на три години подиръ вѣнчанието, неспособното лице не дойде въ нормалното си положение.

- 7) Когато единъ отъ съпрузитѣ падне въ лудостъ, епилепсия, идиотство или сифилисъ подиръ бракосъчетанието, бракътъ се разторгва само въ краенъ случай и то слѣдъ като се употрѣбятъ всички възможни лѣчебни срѣдства;

Бълъжка. Ако страдащата страна е съпругата и е лишена отъ срѣдство за прѣхрана, мъжътъ е длъженъ и слѣдъ развода да ѝ доставя такива въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ общитѣ сждилища.

- 8) когато единъ отъ съпрузитѣ е осжденъ за кражба, мошеничество, разтлѣние или убийство, на тежко и позорно наказание;

- 9) когато единъ отъ съпрузитѣ обвини другаря си прѣдъ сжда въ прѣлюбодѣяние, което не може да докаже;

- 10) когато жената, безъ уважителни причини, се отстрани отъ другаря си или го напѣди и въ разстояние на три години, въпрѣвки увѣщанията на духовната власть, не се съгласи да живува съ него.

Чл. 188. Ако духовната власть признае обвиняемото лице повинно въ едно отъ прѣстѣпленията, избрени въ пунктове: 1, 2, 3, 7, 8 и 9 на прѣдидущия членъ, поставя виновника подъ запрѣщение да встъпи въ новъ бракъ отъ двѣ до петъ години.

Въ таквъ случай, осждената страна е длъжна да поправи поведението си и да увѣри въ това духовната власть, когато поиска да встъпи въ новъ бракъ.

Чл. 189. Когато виновната страна въ развода е съпругата, послѣдната губи правото да дири отъ мъжа зестрата си, прѣдбраченитѣ и послѣбраченитѣ подарѣци и каквото и да било друго материално обезщетение; ако ли же мъжътъ е виновенъ въ развода, жената има право да изиска отъ него по сждебенъ редъ своитѣ вещи и всичко, що е получила отъ сжция прѣди и послѣ брака, както и срѣдства за подържането си до животъ, или догдѣто постъпи въ другъ бракъ. Размѣрътъ на тия срѣдства ще се опрѣдѣля отъ общитѣ сждилища.

190. Когато мъжът, въпреки рѣшението на духовната власть, се откаже да прибере съругата си и да живува съ нея, осжда се да ѝ доставя срѣдства за подържане въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ общитѣ сѣдилища.

Чл. 191. Дѣцата на бракоразведенитѣ сърузи принадлежатъ на невинната страна, а до петата си годишна възраст се оставятъ всекога на майката, освѣнъ ако тя ги не иска или ако тя е опорочена въ нечестенъ животъ.

За издържането на дѣцата се грижи бащата, а също и майката, когато е заможна. Размѣрътъ на срѣдствата за издържане се опрѣдѣля отъ общитѣ сѣдилища.

Глава III.

Производство на бракоразводнитѣ дѣла.

Чл. 192. Бракътъ се разторгва съ рѣшение на епархийския съвѣтъ и съ потвърждение на надлежния архiereй.

Чл. 193. Прощение за бракоразводъ се подава на мѣстната духовна власть въ два екземпляра (отъ които единия е въ прѣписъ за изпращане на отвѣтната страна), надлежно обгербовани.

Бѣлѣжка. Въ прощението трѣбва да се отбѣлзва народността, вѣроизповѣданieto, занятieto, грамотността и възрастта на сърузитѣ, кога и въ кой бракъ сж встѣпили, колко дѣца иматъ, отъ кой полъ и на коя възраст.

Чл. 194. Прощението за унищожение бракъ (чл. 201) или за разторжението му се разглежда въ оная епархия, гдѣто е извършено незаконното вѣнчание или прѣстѣплението, поради което се иска разводъ.

Бѣлѣжка. Ако прѣстѣплението, за което се иска разводъ, е извършено въ чужда държава, дѣлото се разглежда въ оная епархия, гдѣто живѣе истцовата страна.

Чл. 195. Както прѣди, така и при формалното разглеждане на бракоразводни дѣла, духовното началство употрѣбява всички зависещи отъ него срѣдства, за да помири спорещитѣ страни и за слѣдствието се отбѣлзва въ протокола.

Бѣлѣжка. Кога се разглеждатъ дѣла за унищожение незаконенъ бракъ (чл. 201), не се допуска никакво опитване за помирение.

Чл. 196. При опитване за помирение на сърузитѣ, ако надлежната духовна власть намѣри за нуждно, дава на жената писмено разрѣшение да проживѣе до окончателното разглеждане на дѣлото отдѣлно отъ мъжа си въ къща, която поменатата власть опрѣдѣли, ако би че сърузитѣ не я опрѣдѣлятъ. Въ такъвъ случай, епархийския съвѣтъ се произнася, дали мъжътъ трѣбва, догдѣ трае бракоразводния споръ, да издържа жената и дѣцата си.

Чл. 197. При първоначалното разглеждане на бракоразводнитѣ дѣла спорещитѣ страни сж длѣжни да се явятъ лично прѣдъ надлежната духовна власть, освѣнъ въ случая, прѣдвидѣнъ въ чл. 187, ал. 1, бѣлѣжка а.

Чл. 198. По взаимно съгласие на сърузитѣ не се допуска по никой начинъ разводъ.

Чл. 199. Граждански искове по годешни и бракоразводни спорове се разглеждатъ отъ общитѣ сѣдилища.

Чл. 200. Рѣшенията на епархийскитѣ съвѣти по бракоразводни дѣла се съобщаватъ на странитѣ въ съкратена форма до 20 дни отъ произнасянето имъ.

Глава IV.

Незаконни бракове и унищожението имъ.

Чл. 201. Браковетѣ, сключени безъ съблюденie едно отъ изброенитѣ въ чл. 186 алинеи 2, 4, 5, 6 условия, се считатъ незаконни.

Чл. 202. Незаконнитѣ бракове се унищожаватъ при слѣдующитѣ случаи:

1) когато едно отъ бракосъчетанитѣ лица поиска да се унищожи бракътъ му, защото е било насила вѣнчано;

Бѣлѣжка. Изнасилената страна може да поиска унищожението на брака най-късно шесть мѣсеца отъ прѣмахване прѣпятствията, поради които не е могла по-рано да се оплаче за насилието.

2) когато се докаже, че бракътъ е извършенъ при забранено отъ Църквата сродство между вѣнчанитѣ;

3) когато нѣкое лице, законно неразведено, встѣпи въ другъ бракъ. Въ подобенъ случай се възстановява първия законенъ бракъ; обаче, невинното лице, ако пожелае, може да се откаже отъ този и да стѣпи въ другъ бракъ;

4) когато се докаже, че едното или двѣтъ отъ бракосъчетанитѣ лица сж страдаели прѣди брака отъ лудостъ, епилепсия, идиотство или сифилисъ.